

ҚАЗАҚ

УНИВЕРСИТЕТІ

№ 02 (1307), 26-ақпан, 2002 жыл

Газет 1948 жылдың 20 сәуірінен шыға бастады

Бүгінгі санда:

3-стр.

В условиях рынка профсоюз имеет исключительное значение!

5-стр.

Индивидуальный трудовой договор

7-стр.

Монолог о книгах

8-бет

Мамыржанның мамыражай әлемі

Ардақты айтыс жанашырлары

Мерекелік лебіз

Сұлулықтың сиқырлы әлемі

Гүлсіз көктем болмайтыны сияқты, біздің ғұмырымыздың да мазмұнды көрінісін әйел затының азат реңді, бейбіт көңілді дидарынсыз елестету мүмкін емес. Осы ретте орыс халқының ұлы ойшылы Федор Достоевскийдің "Әлемді құтқаратын - сұлулық" деген афоризмге айналған сөзінен нәзік те сиқырлы мағына ұғынсақ, бұл ойды әрі қарай кең дамытқан қазақ халқының атаулы ұлы Олжас Сүлейменовтің "Әлемді құтқаратын - сұлулық, егер біз сұлулықты құтқара алсақ" деген сөзінен мол жауапкершілік сезінетінбіз. **8-наурыз** тек әйелдер мерекесі ғана емес, бүкіл ер азаматтар өздерін өзі танытуға тиісті сынақ күні де сияқты.

Біз - елдік мақсаттар жолында жаншуда күрескерлік рух танытқан, ер азаматқа сенімді өмірсерік бола білген Құртқа, Гүлбаршын, Назымдар бейнесіндегі ерлік, тәрбиелік мысалдарға кенде емес, тарихи мәрт халықпыз. Бұл айқындаушы бағаның ғылым мен білім кеңістігінде өздерінің үздік

жетістіктерімен танылып жатқан бүгінгі бейбіт күннің Әлия мен Мәншүктері - аяулы ұстаздар мен студент қарындасар - Сіздерге де тән қасиет екеніне сенімдімін!

Осы мереке қарсаңында Сіздерді көктемнің көгөрай шалғынды, шуақты да шаттыққа толы сәтті күнімен шын жүректен құттықтаймын! Баршаңызға

шығармашылық еңбек жолдарыңызда табыстар, зор денсаулық, отбастарыңызға амандық, қуаныш, шаттық, мөлдір махаббат тілеймін!

Өздеріңізге деген құрметпен
Т.Ә. ҚОЖАМҚҰЛОВ,
әл-Фараби атындағы
ҚазҰУ-дің ректоры

Сенсація

Р.БЕРСИМБАЕВ,
ҚазҰУ-дің биология
факультетінің деканы,
ҚР ҰҒА-ның корр.-мүшесі,
б.ғ.д., профессор

Семейдегі полигон сан ұрпақ санасында қорқыныш пен үрей боп ұялап, төнге де, жаңға да жара салып қоймай, әлі күнге әрі-сәрі күй кештіргені аян. Енді міне, оның нүктесі қойылып, әлемдік ғылыми ортада жетекші орындағы "Сайенс" басылымы жаңалықты ресми жариялады. Ондағы қорытынды біз үшін оң хабар - Семей аймағындағы жұртшылықтың ұрпағын генетикалық мутацияның мазаламайтындығы. Яғни, алғашқы сынақтардан бастап, ядролық зардапқа ұшырағандардың үшінші ұрпағына өлгі кесел жыныс клеткалары арқылы берілмейді. Сүйінші жаңалық сол - аталған радиация зардабының тұқым қуаламайтындығы.

Осы жаңалықтың мән-жайына жете көз жеткізу үшін, зерттеу жұмысына қатысқан қазақстандық ғалымдар тобын басқарған ҚазҰУ-дің биология факультетінің деканы, ҚР ҰҒА-ның корреспондент - мүшесі, профессор Р.Берсимбаевтан әңгімелеп беруін өтінген едік.

ұшырамағаны аңғарылды...

Негізгі міндет, әрине, қазақстандық топқа жүктелгенін сөз реті келгенде айту керек. Мутацияның ДНК деңгейінде пайда болуын зерттеу жауапкершілігін толықтай өзіміз мойынға алдық. Алғашқы дүмпу болған кезден радиоактивтік толқынның астында қалған ауыл тұрғындарын таңдаудан бастап, соңғы нүктесін қойғанға дейінгі процестер біздің тікелей қатысуымызбен өтті.

Есеп бойынша 1949 жылғы жарылыс 500 мың адамға әсер еткен. Біз мұның ішінен 13449 адамды тексере келіп, 361 адамды іріктеп алдық. Яғни 40 отбасыдан тарайтын үш ұрпақтың қаны зерттелінді.

Жарылыстардың куәгері болған бірінші ұрпақ әрине радиацияның зардабын тартты. Және бала табуға қабілетті жастағы ата-ана радиацияның үлкен дозасын қабылдағандықтан, бұл да олардың ұл-қыздарына әсер етпей қаламады. Ал біздің зерттеуіміздің нәтижесі бойынша 1949 жылғы жарылыс куәгерлерінің немерелеріне, яғни, үшінші ұрпаққа радиация әсері ген арқылы берілмейді. Бұл үшінші буын полигон зардабын қоршаған орта арқылы тартып отыр деген сөз.

Нәтижеге жан-жақты, нақты көз

жеткізу үшін зерттеуді бірнеше әлемнің үздік лабораторияларында жүргіздік. Қандарды қалыпқа келтірген соң, шетелдік әріптестерімізге жөнелтіп отырдық. Хромосомадағы құрылымдық ауытқуларды ең соңғы үлгідегі биодозиметрия әдісін қолдану арқылы сараптама жасадық. Ал бұл зерттеу тосын жаңалықты алға тартты.

Егер өткен жылдары Семей аймағының тұрғындары 1-ден 4,5-ке дейін Грей (Рентгеннің биологиялық эквиваленті) қабылдаса, енді жаңа биодозиметрия әдісін қолдану арқасында оның орташа 0,5 Грейді құрайтындығын байқадық. Яғни, радиациялық қауіп деңгейі бұрын мәлім болып келген ақпарат көздеріндегіден шындығында төмен болып шықты.

Жасыратыны жоқ, Семей полигоны республика жұртшылығын бүгінге дейін екі ұдай көзқараста қалдырып келген. Оған айналалындағы жұртшылықты біртіндеп жалмай беретін ажал нүктесіндегі қарап келгендіміз шындық. Аталған өңірден қыз алып, қыз беруге де жүрек шайлығып қалғаны да рас. Қысқасы, біздің ашқан жаңалығымыз осындай қалыптасқан қауіп пен үрей бұлтын сейілтуге жасаған бірден-бір қадам. Бұл ақиқатты халықтың, барша қауымның дұрыс қабылдауы тиіс. Өйткені, мұны бір біз емес, әлемнің үздік ғалымдары мойындап, дәлелдеп отыр. Анау-мынауы елей бермейтін әйгілі американдық "Сайенс" журналы зерттеу нәтижесінің аяғын жерге тигізбей жариялауы соның бір айғағы. Сонымен, мұхиттың арғы жағын мойындатқан жаңалығымыз Қазақстан жұртшылығы үшін үміт пен сенім хабаршысы болуға тиіс.

Жазып алған Б.ТӨЛЕПБЕРГЕН,
ҚазҰУ-дің Баспасөз
қызметінің жетекшісі

МҰХИТТЫҢ АРҒЫ ЖАҒЫН МОЙЫНДАТҚАН ЖАҢАЛЫҚ

ҚазҰУ ғалымдарының еңбегімен жүзеге асты

- Бәріңізге белгілі, күрделі жобаны жүзеге асыру үшін қомақты қаражат қажет. 1998 жылы Еуропалық комиссия жобамызды маңыздылығы жағынан үздік деп тауып, оң қабақ танытты. Талап бойынша ғалымдардың халықаралық тобы құрылды. Оның құрамында Ұлыбритания, Финляндия, АҚШ және біз, қазақстандықтар бармыз.

Зерттеу тобы осы саладағы әлемнің ең үздік ғалымдарынан құралды деуге әбден болады. Бағдарлама координаторы - финляндиялық Ядролық және радиациялық қауіпсіздік орталығының ғылыми директоры профессор Сиско Саломаа. Гендік дактилоскопия әдісін табу арқылы Николай II-нің сүйегін анықтаумен әйгілі Сэр Алек Жефрейс ғылыми кеңесші болды. Ол және әріптесі профессор Юрий Дуброва Англияның Лестер университетінің генетика бөлімінің өкілдері. Және осы елдің Ворвик университетінің профессоры британдық Мей Хультен адамның хромосомалық ауруы бойынша жобаның бас сарашысы ретінде қатысты. Ал біздің жақтан менің жетекшілігіммен ҚазҰУ-дің Генетика және молекулалық биология кафедрасы мен Жалпы генетика және цитология институтының молекулалық генетика лабораториясы қатысты. Айта кетуім керек, биология ғылымдарының кандидаттары Майра Таңқыманова, Лейла

Жансүгірова, Зәуре Мамырбаева және Бақытжан Бекмановтардың жобаны жүзеге асырудағы еңбектері ерекше.

Жұмысты неден бастадық дегенге келсек, алдымен жергілікті тұрғындармен әңгіме жүргіздік. Анкеталық сауалнамалар тараттық. Мақсат - зерттеу нысанын анықтап, нақтылап алу. Зерттеуге тек полигонның ядролық зардабына ұшыраған адамдар ғана қатыстырылды. Айталық, темекі шегетін немесе дәрігерлік рентген сәулесін аз мөлшерде қабылдағандардың өзі тексеруге жіберілмеді. Себебі, біріншіден, мұндай нәрселер зерттеу барысында орын алса, ертеңгі қорытындысында күдік тууы әбден мүмкін. Екіншіден, шетелдік әріптестеріміз, ғылыми орталықтар, басылымдар, т.б. сенімсіздікпен қарап қана қоймай, жаңалығымызды мойындамас та еді.

1949 жылғы жарылыс кезеңінен бастап сол өңірде өмір сүріп келе жатқан бір отбасындағы үш буын өкілін (ата-әже, әке-ана, бала) қарастырдық. Мұндағы мақсат - радиацияның болашақ ұрпаққа генетикалық жағынан әсерін байқау болатын. Біз олардың қан үлгілерін алып, толық мәліметтерін түзіп шықтық. Сосын генетикалық өзгерістері мен хромосомалық мутациясын анықтадық. Және салыстыру үшін Талдықорған аймағы тұрғындарының да қан үлгілерін алдық. Олардың әлгіндей ядролық зардапқа

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕС

Қаңтардың 22 жұлдызында өткен Ғылыми Кеңес мәжілісі проректор А.И.Купчишиннің университет даму стратегиясы аясындағы ғылыми-зерттеу жұмыстарының жетістіктері мен кемшіліктері жөніндегі баяндамасымен ашылды.

Бұдан кейін сөз алаған Тілді дамыту бөлімінің бастығы Л.Дүйсембекова қазіргі таңдағы қоғамымыздағы өзекті мәселелердің бірі болып отырған қазақ тілі мәселесін көтеріп, университет факультеттері мен бөлімшелеріндегі іс қағаздарын мемлекеттік тілде жүргізу жағдайына тоқталды. Кітапхана директоры Е.Ж.Әбілқайырова Ғылыми Кеңестің 23.01.2001 жылғы “Кітапхана қорын ғылыми және оқу әдебиеттерімен толықтыру стратегиясы мен жағдайы туралы” Қаулысының орындалу барысы жөнінде айтып өтті. Университет ректоры Т.Ә.Қожамқұлов “Оқытушы-профессорлар құрамының қызметке орналасуы туралы” Ереженің жаңа үлгісін бекіту жөнінде хабарлама жасады.

РЕКТОРАТ

Ақпанның 12-сі күні өткен Ректорат мәжілісінде Ақпаратпен қамтамасыз ету және халықаралық бағдарламалар бөлімінің бастығы Т.Л.Тәужайбаева 13.02.2001 жылғы “Ғылыми-техникалық ақпарат бөлімінің қызметі жөніндегі” Қаулысының орындалу барысы туралы есепті баяндама жасады.

Сондай-ақ, проректор Ж.Д. Дәдебаевтың оқу орнындағы мамандыққа бейімделу жұмысының негізгі бағыттары жөніндегі, Тестілеу бөлімінің бастығы Г.Минажееваның тестілеу технологиясын жетілдіру және оны тәжірибеде қолдану болашағы жөніндегі хабарламалары тыңдалды. Студенттік емхананың қызметкері К.Есенова университеттегі денсаулық саласының жұмысы жөнінде есеп берді.

М.Х. ШЫҒАЕВА,
ҚР ҰҒА-ның корр.- мүшесі,
б.ғ.д., профессор

ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ!

Қаңтар айының 21-інде университет ұжымы Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, биология ғылымының докторы, профессор, ҚР ҰҒА-ның корреспондент- мүшесі, ҚР ЖМ ҒА академигі Майя Хажетдинқызы Шығаеваның 75 жасқа толған мерейтойын атап өтті.

ӨНЕГЕЛІ ҒҰМЫР ҒИБРАТЫ

Мұнда ұстаз ғалымның ғылыми, педагогикалық және қоғамдық қызметіне егжей-тегжейлі баға берілді. Майя Хажетдинқызы 1927 жылы қаңтардың 21 жұлдызында Астрахань қаласында дүниеге келді. 1949 жылы Алматы мемлекеттік медицина институтын бітіргеннен кейін, ҚазССР ҒА микробиология секторына аспирантураға түсті. Кейіннен бұл оқу орны микробиология және вирусология институты деп аталды. Кейіннен микробиолог академик Имшенецкийдің (КСРО ҒА микробиология институты) лабораториясында, белгілі генетик КСРО ҒА-ның корреспондент-мүшесі И.А. Рапопорттың (КСРО ҒА физикалық химия институты) лабораториясында сынақ мерзімін өтіп, алғашқы рет Қазақстанда микроорганизмдер мутагенезі саласында зерттеу жұмыстарын жүргізе бастады. Бұл зерттеудің нәтижелері “Актиномидет пигменттерінің өзгерістілігі” атты монографиясында және диссертациялық жұмысында жарық көрді. Кейін осы жұмысының негізінде биология ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін қорғады.

Майя Хажетдинқызы — жас ғалымдардың тәрбиешісі және ұстазы. Оның терең мағыналы дәрістерін ал-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің бакалаврлары мен магистрлері сүйсіне тыңдайды. Сонымен бірге еліміздің бірқатар жоғары оқу орындарында (Қарағанды, Павлодар, т.б.) микробиология және биотехнологияның негізгі мәселелері туралы студенттер алдында қызығалықты дәрістер оқып, олардың биология ғылымы жөніндегі білімдерін ұштауға үлкен үлес қосып жүргенін айта кеткен ләзім.

1981 жылы ол Хобарт-Вильям Смит колледжінде және Корнель университетінде (АҚШ) биология саласында арнайы дәрістер оқып келді. Ұстаз-ғалымның жетекшілігімен микробиологияның өзекті бағыттары бойынша (физиология, генетика, экология) 3 ғылым докторы, 37 ғылым кандидаттары ғылыми жұмыстарын сәтті қорғап шықты.

Профессор М.Х.Шығаева “Микро-организмдер экологиясы” алғашқы оқу куралының және 270 ғылыми жұмыстардың авторы, соның ішінде 10 монография, 2 брошюраның, 33 авторлық куәліктің иегері. Ғылым сапасын насихаттаудағы белсенділігі үшін С.И.Вавиловтың медалімен, “КСРО өнертапқышы” белгісімен, сондай-ақ, бейбітшілікті қолдау жөніндегі күштердің Дүниежүзілік конгресіне, Азия мемлекеттері әйелдер ұйымдары өкілдерінің халықаралық семинарына, Үндістан әйелдері семинарына қатысқаны үшін мақтау грамоталарымен, “Халықтар достығы” және “Парасат” ордендерімен марапатталды.

Ол ұзақ жылдардан бері ҚР МАК президиумының мүшесі, микробиология және генетика қоғамы Президиумының мүшесі және төрайымы, ҚР ЖАК Президиумының мүшесі болып келеді.

Қазіргі уақытта ол 2 арнайы диссертациялық кеңестің, ҚазҰУ Ғылыми кеңесінің мүшесі, ҚР ҒА Президиумының биология ғылымы бөлімінің бюро мүшесі. Оның есімі Қазақстанның алтын кітабына енді. 2000 жылы Биография институты (АҚШ) “2000 жыл Әйелі” құрметті атағына лайық деп танып, арнайы белгісін табыс етті.

(Өз тілшімізден)

Бастама

Заман талабына сай кафедра

Жаңа оқу жылынан бері Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетінде “БАК менеджменті және жарнамасы” атты жаңа кафедра жұмыс істеп келеді. Оның ресми ашылу салтанаты 14-ақпан күні болып, тұсаукесер рәсіміне университет ректоры, профессор Т.Ә. Қожамқұлов қатысты.

Бұл жиынға факультет ұжымы, халықаралық қоғамдық ұйымдардың және бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері шақырылды. Салтанатты жиынды ашқан журналистика факультетінің деканы Бауыржан Өміржанұлы Жақып факультеттің осы күнге дейін жеткен жетістіктері мен табыстарын баяндап, жаңа кафедраның мәні мен маңызына тоқталды, оның жұмысына сәттілік тіледі. Осыдан кейін “БАК менеджменті және жарнамасы” кафедрасының меңгерушісі Ахметова Ләйла Сейсенбекқызы жиналған қонақтарды ашық пікір алысуға дөңгелек стол басына шақырды. Дөңгелек стол басындағы өңгіме

жарнама дегеніміз журналистика ма, әлде коммерция ма деген негізгі сауалдан басталды. Келген қонақтардың көпшілігі дерлік жарнама жасаушылар коммерциялық қабілет иесі болумен қатар оның творчестволық тұлға болуы керектігін баса айтты. Жиын барысында университет өнерпаздары өз өнерлерін көрсетіп, қонақтардың көңілдерін серпілтіп отырды.

Шынында да өндіріске барған кезде журналистердің алдынан заман талабына орай жарнама, PR, промоушн деген ұғымдар жиі кездеседі. Бұлар бір жағынан журналистің өзін-өзі қаржыландыратын, әлеуметтік

жағынан өзін қамтамасыз етіп, қосымша қаржы көзін табатын жол. Осы саланың мамандарын университет қабырғасында арнайы мамандық ретінде оқытып, тәрбиелеудің қажеттігі бұрыннан-ақ білініп жүрген. Заман талабы тудырған мамандық бойынша студенттерге дәрісті осы саланы теориялық жағынан жете меңгерген Нұрғожина Шәрбан Ысқаққызы, паблик рилейшнз саласы бойынша Жарылқап Қалыбай оқымақшы. Жаңа кафедраның білімді де білікті кадрлар дайындап шығуына, өзіндік бір мектеп қалыптастыруына тілектеспіз.

Ғалия МАНАТҚЫЗЫ

Дата

Чуть более года назад, в декабре 2000 г., в Казахском национальном университете им. аль-Фараби был открыт Музей Палеолита Казахстана, созданный на основе более 500 тысяч артефактов, накопленных в разные годы учеными Казахстана Х.А. Алпысбаевым, А.Г. Медоевым, Б. Аубекеровым, Ж.К. Таймагамбетовым, О. Артюховой.

Ж.К. ТАЙМАГАМБЕТОВ,
д.и.н., проф., создатель
и основатель Музея
Палеолита

МУЗЕЙ ПАЛЕОЛИТА

В Музее и в фондах хранятся коллекции Каратауской археологической экспедиции, Экспедиции по изучению памятников каменного века Казахстана, Северо-Балхашской экспедиции, а также материалы раскопок совместной казахстанско-российской комплексной археологической экспедиции Института археологии и этнографии СО РАН (г. Новосибирск) и Института археологии НАН РК. Материалы и экспонаты располагаются в хронологической последовательности.

Музей осуществляет научно-просветительную, образовательную и экспозиционную работу, здесь побывали гости из 12 стран мира: Греции, Тайвань, Иран, Англии, Америки, Италии, Франции, Японии, Китая, России, Узбекистана и Киргизии.

Нами проведено за год более 400 экскурсий для студентов нашего университета и 13 вузов г. Алматы, а также для школьников 24 школ. Кроме того, Таймагамбетовым Ж.К. прочитаны лекции в Академиях КНБ и МВД, Юридической

академии, в военной школе им. Б. Момышұлы, ЖенПИ, школе БЭСТ и др., которые сопровождался показом слайдов и видеofilmов о проводимых им археологических исследованиях на территории Казахстана, коллекции которых и выставлены в Музее палеолита. Это отразилось на посещаемости Музея. На сегодняшний день его посетило около 6000 человек.

Но к нам в Музей Палеолита приходят не только студенты, школьники или зарубежные делегации, но и просто жители Алматы, а пенсионеры ведут сюда своих внуков.

За короткий срок Музей Палеолита завоевал огромную популярность. Ведь такого Музея нет на территории СНГ. На материалах экспозиции можно проследить эволюцию каменной индустрии и заселение территории Казахстана первобытными людьми.

В будущем мы планируем расширить экспозицию Музея.

М.М. ЖАНКИНА, экскурсовод Музея Палеолита

Мерейтой

Ұстаз тағлымы

Т.М. МӘСЕНОВ,
ҚР ҰҒА-ның
корр.-мүшесі,
б.ғ.д., профессор

Биология факультетінде көрнекті морфолог, ҚР ҰҒА-ның корреспондент-мүшесі, Қазақстанға еңбек сіңірген ғылым қайраткері, биология ғылымының докторы, профессор Төлеген Мәсенұлы Мәсеновтің 85 жасқа толуына байланысты салтанатты жиын өтті.

Жиынды университеттің Бірінші проректоры, химия ғылымдарының докторы, профессор З.А.Мансуров ашып, өз сөзінде Т.М.Мәсеновтің еңбек жолының Қазақ ұлттық университетінің өткен тарихымен тығыз байланыста екенін, оқу орнын алғашқы бітірушілер қатарында болғанын (1939 ж.), ұзақ жылғы ұстаздық қызметі барысында цитология және гистология кафедрасын 20 жылдан астам басқарып, жас мамандарды дайындауға үлкен үлес қосқанын жан-жақты баяндап өтті. Беташар сөзден соң мерейтой иесіне университет Ғылыми кеңесінің шешімімен “Құрметті кафедра меңгерушісі” деген құрметті атағы берілгенін хабарлап, аттестатын тапсырды.

Төлеген Мәсенұлы Мәсенов 1916 жылы 14 қарашада Қарағанды облысы, Нура ауданында дүниеге келеді. Бастапқыда ауылдық мектепте, одан кейін рабфакта және лайындық курсында оқиды. 1934 жылы Қазақ университетінің биология факультетіне түсіп, оны 1939 жылы бітіріп, зоология кафедрасында ассистенттік қызметке қалдырылады.

Студент шағынан бастап Төлеген Мәсенұлы ғылыми жұмыстармен шұғылдануға қызығушылық танытып, өз бетінше білімін жетілдіруге айрықша ынта қояды. Көрнекті ғалым, академик Б.А.Домбровский жетекшілігімен омыртқалы жануарлардың тыныс алу жүйесінің салыстырмалы морфологиясын зерттеу жұмыстарын жүргізуі оның ғылымдағы болашақ бағытын айқындап берді.

Ұзақ жылдар бойына салыстырмалы морфология, цитология, гистология, эмбриология пәндерінен студенттерге дәріс оқыды. Әсіресе, осы салаларда қазақ жастарынан мамандар дайындауға көп көңіл бөлді.

(Өз тілшімізден)

Научные семинары

“Дорогу осилит идущий”

М.М. КОПЫЛЕНКО, д.ф.н., профессор

У каждого человека в жизни есть любимое занятие, освоению которого он должен стремиться всю жизнь. Если ты овладел им в совершенстве, то, значит, нет тебе равных — это только твоё ремесло. Профессионалом в своём деле был Моисей Михайлович Копыленко — выдающийся ученый, интересы которого не знали границ. Он знал огромное количество языков, в том числе владел украинским, английским, французским, немецким, казахским и всеми славянскими языками. Копыленко М.М. внес огромный вклад не только в казахстанскую лингвистику, но и в мировую науку в области палеославистики, этнолингвистики, фразеологии, тюркологии.

Примечателен тот факт, что на семинаре,

23 ноября 2001 года на филологическом факультете КазНУ им. аль-Фараби под руководством доктора филологических наук профессора Шаймерденовой Н.Ж. был проведен научный семинар “Моисей Михайлович Копыленко и ноосфера”, посвященный дню рождения великого ученого-языковеда М.М. Копыленко.

кроме преподавателей и всех желающих, главными участниками были студенты 1 курса русского отделения, которые, только-только привыкая к стенам большого университета, только вступая в научную жизнь, поразили в своих выступлениях и докладах эмоциональностью, трепетным преклонением перед именем ученого и его бессмертными трудами.

На семинар была специально приглашена ученица М.М. Копыленко, его бывшая аспирантка, ныне преподаватель КазГУМОИМЯ Майра Шораевна Сарыбаева. Она поделилась воспоминаниями о своем Учителе, о его привычках, любви к учению, к знаниям и языкам. Так, мы узнали, что одними из его прекрасных качеств были доброта, феноменальная память и, самое главное, требовательность к порядку, к порядку во всем: в мыслях, в делах, в бумагах и т.д.

С теплыми словами и воспоминаниями к студентам обратилась профессор Р.С. Зуева,

которая отметила, что хотелось бы с каждым годом видеть все больше студентов, стремящихся к знаниям и любящих науку.

Участники семинара с большим интересом выслушали и обсудили доклады А. Рожовцевой “Что такое ноосфера и почему наш семинар назван “М.М. Копыленко и ноосфера”; О. Карамышевой “О жизни и творчестве М.М. Копыленко”; Н.Акимовой “М.М. Копыленко — учитель”; Р. Нурдаулетовой “М.М. Копыленко — палеославист”; Ф. Абсатаровой “М.М. Копыленко — этнолингвист”; Г. Скулкиной “М.М. Копыленко — полиглот”; А. Тороповой “О тюркских языках в трудах М.М. Копыленко”; А. Прокофьевой, А. Рожовцевой “Фразеологическая концепция М.М. Копыленко”; М. Ивановой “М.М. Копыленко в мировой печати”.

Студенты узнали о биографии, семье, научной деятельности человека, который был в прямом смысле воплощением слов *Учитель, лингвист, исследователь*.

25 ноября М.М. Копыленко исполнилось бы 75 лет.

Надеемся, что первокурсники навсегда запомнят имя Моисея Михайловича Копыленко и в своей жизни — научной и личной — будут опираться на его любимое изречение “Дорогу осилит идущий”.

М.А. БУРИБАЕВА, магистрант 2 курса филологического факультета

Напутствие

Казахский национальный университет за годы существования стал для тысяч людей жизненной основой, вторым домом, стартовой площадкой, и потому престиж, значение и роль нашего вуза просто невозможно переоценить. Но надеяться только на потенциал старых заслуг в условиях постоянно изменяющейся действительности невозможно.

Мы уже 10 лет фактически живем в условиях рыночной экономики, но до сих пор некоторые этого как бы не осознают. Прежние стереотипы, к сожалению, довлеют над многими, но нужно понимать, что к старой системе возврата не будет. Нужно отходить от прошлого, избавляться от консерватизма и иждивенчества, сейчас, как никогда остро, стоит вопрос о новой роли профсоюзов. Во всем цивилизованном мире это общественное образование – обязательный атрибут, который активно отстаивает интересы сотрудников, поддерживает деловой диалог с работодателями, помогает своим членам защищать их законные права. Во главе угла во всем должны быть закон, партнерство, взаимопонимание. А вот от несвойственных распределительных функций, которыми долгие годы были обременены профсоюзы, нужно отходить.

Для дальнейшего развития профсоюзного движения есть все необходимые возможности. У нас большой коллектив, который осознает роль профсоюзов, есть профсоюзные активисты, статус университетского профсоюза «Парасат» – автономный.

В июле 2001 года всего 8 вузов государства получили национальный статус со всеми как положительными последствиями, так и высокими обязательствами. Первый из них – КазНУ им. аль-Фараби, и мы должны быть счастливы, что работаем в ведущем вузе республики. Президент Нурсултан Абишевич Назарбаев оказывает всемерную поддержку КазНУ.

Что было раньше и какой обстановка является сейчас? Получилось, что если работник устроился в наш университет, он как будто купил счастливый билет и всю жизнь им пользуется. Сел в поезд и движется без остановки вперед, не внося особых усилий. Теперь этого не будет. Система выборов будет реформирована, в новых контрактах четко будут оговорены все условия со стороны администрации и обязанности работника.

Во всем во главе угла должны стоять правовые нормы. Для работников вузов главное – законы «Об образовании», «О труде» и инструктивные письма. В рыночных условиях должны четко выполняться обязательства всех сторон. В частности, это заключение коллективного договора, строгое его выполнение. В чем состоит и социальная, и моральная, и финансовая поддержка.

Сейчас мы разрабатываем новые условия взаимоотношений «работодатель – работник». Необходимо участие профсоюза в

совершенствовании этих взаимоотношений. Уже готов индивидуальный трудовой договор (ИТД), который будет подписан с каждым членом коллектива, а вот условия коллективного договора надо будет подписывать с профсоюзом. Он должен отвечать реалиям, правовым нормам, предусматривать все вопросы, касающиеся обеих сторон – работодателя и коллектива.

В условиях рынка профсоюз имеет исключительно важное значение, поэтому в коллективном договоре необходимо четко оговорить отношения работодателя и профсоюза, представляющего интересы коллектива. Нам необходима поддержка друг друга.

Один из основополагающих вопросов, естественно, – распределение финансов. Необходимо отметить, что всего три вуза в стране имеют коэффициент к заработной плате 1,75. Это

Я – один из вас. Учился и работал здесь, поэтому знаю все нужды коллектива. Профсоюз должен добиваться нормальных условий труда, постоянно держать с соответствующими службами этот вопрос в поле зрения.

большой стимулирующий фактор, но, в свою очередь, такое положение обязывает нас работать максимально эффективно: уровень преподавания, научные исследования, общественная деятельность в КазНУ должны иметь самую высокую планку. Мне часто задают вопросы о заработной плате, о надбавках, премиях. Если есть деньги – работодатель дает премию. Размер ее зависит от того, сколько денег заработали. Здесь важен принцип: данное положение должно стать системой и войти в коллективный договор. Обратите внимание:

в декабре сотрудники получили четыре зарплаты: за ноябрь, за декабрь, к 10-летию независимости и так называемую 13-ю зарплату. По сравнению с другими вузами – это большие суммы. Правда, декабрьскую зарплату как будто бы съели налоги. Надо тщательно продумать механизм выплат, чтобы удержания были не столь обременительными. Это надо отстаивать в коллективном договоре.

Только за последние четыре месяца было оказано материальной помощи на 100 миллионов тенге, а в профсоюзе годового бюджета меньше 6 миллионов. Необходимо вдумчивое распределение социальной поддержки.

Я – один из вас. Учился и работал здесь, поэтому знаю все нужды коллектива. Профсоюз должен добиваться нормальных условий труда, постоянно держать с соответствующими службами этот вопрос в поле зрения. Поэтому приходится акцентировать внимание на том, что все положения должны быть четко оговорены, механизмы предусмотрены и прозрачны для

В условиях рынка профсоюз имеет исключительное значение!

Т. А. КОЖАМКУЛОВ, профессор, ректор КазНУ им. аль-Фараби

коллектива.

Актуальная задача – постоянное взаимодействие через создание нормативных документов и положений. Этим занимается руководство и юристы. Изменен порядок приема на работу, система увольнения. У нас единственный арбитр: согласительная комиссия. Все споры должны решаться по принципу цивилизованных стран: через суд, но сначала нужно обратиться в профсоюз, чтобы там посмотрели, чем можно помочь.

Всем членам коллектива нужно дорожить профсоюзной организацией, содействовать поднятию ее авторитета. В связи с изменением статуса университета должен быть принят новый Устав профсоюза, который бы учитывал реалии и перспективы. Необходимо в ближайшее время решить много вопросов: как должно строиться взаимодействие с другими профсоюзными организациями? Как эффективней работать с первичками? Необходимо решить, как распределять взносы.

Возвращаясь к отношениям «работодатель – работник», замечу, что следует учитывать пожелания работодателя. Например, что у нас было с должностными инструкциями? Они не менялись годами, просто механически переписывались. Так не пойдет. В них должны быть заложены реальные обязанности, которые должен выполнять сотрудник. Мы должны навести полный порядок, в чем и профсоюзы могут сильно помочь.

Необходим четкий контроль за денежными средствами. Как все знают, финансирование у нас бюджетное и внебюджетное. Бюджетное идет по линии государства, внебюджетное – фактически те же гранты и кредиты, но только их студентам дают родители или же обучающиеся сами зарабатывают. Вопрос: внебюджетник должен получать коэффициент 1,75? У нас автоматически получают все.

Я думаю, пришло время собрать студентов, коллектив и поговорить. Механизмы должны обеспечивать нашу качественную работу с реальным результатом, за который специалисты получают достойное вознаграждение.

У нас 11 исследовательских центров – пусть зарабатывают! В издательстве «Казак университеті» тысячами лежат опубликованные, но не реализованные труды. В оказании платных услуг прерогатива должна оставаться за нами. При КазНУ есть лицей и колледж, но никаких поступлений в университетскую кассу от них нет. С этим нужно разобраться, спросить с виновных. Я ратую за то, чтобы при КазНУ были и детсад, и лицей. Но здесь,

как в семье, приобретать надо то, что требуется в первую очередь.

Остро стоит вопрос о жилье. Все знают, что приватизированы два общежития. Не следовало этого делать. Это – ложное представление решения проблемы. Надо было их переделать под служебные квартиры. В настоящее время некоторые сотрудники начали продавать или сдавать в аренду свои комнаты, секции совершенно посторонним людям. Такое положение может привести к очень негативным последствиям. Теперь любой собственник там может хоть игорный дом открыть. И нам приходится создавать отряд охраны порядка (ОПП), тратить деньги на поддержание должного порядка на территории этих приватизированных домов. Я считаю, что каждое решение должно приниматься в соответствии с интересами университета, а профсоюз должен отвечать за соблюдение этих интересов.

Работы много, и работать надо с душой. Мы все – и ректор, и новые проректора, пришли в университет студентами, прошли все этапы роста. Мы должны поднимать наш университет на новые уровни. Нужно сказать спасибо бывшим руководителям, в том числе – Ляйле Сейсенбековне Ахметовой, которая сама выбрала работу на кафедре. Конечно, с людьми, знающими сложности и нюансы, работать легче. Но мы выбрали новое руководство и актив профсоюза, от которых теперь зависит наше будущее. Не будем в сложных условиях искать, кто прав, кто виноват, будем вместе преодолевать все трудности. Думаю, что рука об руку с профсоюзом мы сможем решить те грандиозные задачи, которые стоят перед ведущим университетом страны в новом тысячелетии.

«Парасат» кәсіподағының мүшелері

Тағайындау

М.Т. МҰҚАШЕВА, «Парасат» кәсіподағының төрайымы

Біз конференциядан кейін университетіміздегі «Парасат» кәсіподағының жаңа сайланған басшысы Мұқашева Мәншүк Тынышқалиқызына жолығып, университетіміздегі кәсіподақтың мәні мен манызы, олар атқарып жатқан шаралар мен болашақ жоспарлары туралы сұраған едік.

Бүгінде «Парасат» кәсіподағында 3751 мүшеге ие 32 бастауыш ұйымдар бар. Бұл дегеніміз барлық университет қызметкерлерінің 99,5 пайызын құрайды. «Парасат» кәсіподағы соңғы кездері жатақханада тұратын студенттер арасында тәрбие жұмыстарын ұйымдастыруға қатысты. Факультет, кітапханаларда «Жатақханада тұратын студенттерге

«Парасат» кәсіподағындағы серпіліс

10-қаңтар күні университетімізде IV-ші кезектен тыс есептік-сайлауға арналған кәсіподақ конференциясы болып өтті. Осы конференцияда университетіміздің ректоры Т.Ә.Қожамқұлов баяндама жасап, кәсіподақ ұйымының нарықтық жағдайда аса жоғары маңызға ие екендігін айтты.

қалай көмектесе аласыздар?» деген ұранның аясында түрлі шаралар өткізілді. Атап айтқанда, Ғылыми кітапхана биофактың N7 жатақханасына 100 студентке арнап оқу-жазу құралдарын, 655 дана кітап үлестірді. Журфактың N5 жатақханасының студенттер кеңесіне 4300 теңге көлемінде кеңсе тауарлары берілді. «Казак университеті» баспасы мен баспаханасы жатақханаларға әр түрлі авторлардың 250-дей кітаптарын таратып берді. ОБСЕ мен әлеуметтік мәселелер жөніндегі бөліммен бірігіп жатақханалардағы студенттер кеңесінің мүшелігіндегі қыздар арасында «Әйелдер құқы туралы хабарлар ету» тақырыбында семинар-тренинг өткізілді. Салауатты өмір салтын қалыптастыру мақсатында жас студенттердің денсаулығы жайында лекциялар мен әңгімелер жүргізілді. Қалалық салауатты өмір салтын қалыптастыру орталығында КазҰУ-дің студенттеріне арналып «XXI-ғасырға нашакорлық пен СПИД-сіз, парасаттылықпен кадам басу» деген

ұранмен танымал суретшілердің шығармаларынан көрме ұйымдастырылды. Был өздеріңіз көз болғандай, дәстүрлі спартакиада өткізіліп, өз мересіне жетті. Сонымен қатар «Қыс-2002» атты мерекесі де өткізілді. Биылғы жылды Президентіміз «Денсаулық жылына» арнағандықтан салауатты өмір салтын қалыптастыруға арналған шаралар бұдан былай да жиі өтіп тұрады. Келешекте қызметкерлеріміздің денсаулық жағдайына қарай қажет етушілерге диетикалық тағамдар беруді ұйымдастырмақшымыз. Бұрынырақ жасалған университет өкімшілігімен қол қойылған ұжымдық шарт заман талабына сай өзгертуді қажет еткендіктен, жаңа ұжымдық шарт жобасы әр кафедра, факультеттерде талқыланп жатыр. Кейіннен ұсыныстар ескеріліп, ұжымдық шарт екі жақты келісіле отырып қабылданды. Ұжымдық шарттың аясында «Парасат» кәсіподағы университет өкімшілігімен тығыз байланыста

жұмыс істейді. Ұжымдық шарттағы әлеуметтік серіктестік мәселесінде университет басшылығы бізге үнемі қолдау көрсетіп, түсіністікпен қарап келгендігін атап айтқымыз керек.

Ректор Т.Ә.Қожамқұлов мырза бастаған университет басшылығы «Парасат» кәсіподағына үнемі қамқорлық көрсетіп келеді. Мұндай екі жаққа да тиімді қарым-қатынас болашақта да жалғасын тауып, нығая түседі деп сенеміз. Тағы бір жаңалық - 1-сәуірден бастап жиналған жарналардың 50 пайызы құрылымдық бөлімшелерде қалдырылады. Бұл бұрын болмаған жағдай.

2001 жылдың маусым айында «Парасат» кәсіподағы Алматы кәсіподақтар ұйымының құрамында ұйымның мүшесі ретінде «ҚР еңбек туралы заңына» өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңның жобасын талқылауға қатыстық. Биылғы жылғы жеңімпаз атанған жас ғалымдарға мақтау қағаздар мен сыйлықтар

университетіміздің туған күні мерекесінде табыс етілді.

Тәрбие жұмысы жөніндегі бөліммен және студенттер Сенатымен бірігіп КазҰУ-дің қызметкерлері мен студенттері арасында оқу семинар-тренингтер өткізілді.

Жыл сайын Алматы кәсіподақ ұйымының мамандарымен бірігіп КазҰУ-дің бухгалтериядағы қызметкерлерінің арасында семинар-мәжілістер өткізілді.

Кәсіподақ қызметінде КазҰУ-дің ардагерлер кеңесіне әр мереке сайын (9-мамыр, Қарттар күні, 8-наурыз, Наурыз мейрамы) қаржылық көмек көрсету дәстүрге айналған.

Көп балалы аналарға, жетім студенттерге үнемі көмек қолымызды созып отырамыз. Жариялық, пікір алуандығы, ақыл-ой тазалығы, демократиялық принциптер – «Парасат» кәсіподағының дәстүрінде болған және бола береді де.

Жазып алған
Ғалия АКСЕИТ,
КазҰУ-дің Баспасөз қызметі

Құттықтау

әл-Фараби атындағы КазҰУ-дің «Парасат» кәсіподағының төрайымы болып сайланған әріптесіміз, филология ғылымының кандидаты Мұқашева Мәншүк Тынышқалиқызына жаңа қызметімен құттықтаймыз!
Өзінің қабілет-қарымы мен білім-білігін университеттік деңгейде іс-шараларды атқару барысында да таныта біледі деп сенеміз. Осы жолда оған мықты денсаулық, қажымас қайрат, ғылыми-шығармашылық табыстар тілейміз!

Журналистика факультетінің ұжымы

Тәуелсіз жас мемлекетіміздің өзге өркениетті елдермен иық теңестіретін дәрежеге жетуіне, қоғамның барлық салаларында өркендеуіне, гүлденуіне қал-қадірімізше үлес қосу - баршамыздың абыройлы міндетіміз. Бүгінгі таңда бізге ең алдымен керекті -

халықтың ынтымақтық, саяси тұрақтылық. Өкінішке орай, осынау ынтымақтық бірлігімізді көп көріп, ел ішіне іріткі салуға тырысып, бұра тартып жүргендер де байқалып келеді. Қоғамдық өмірімізде белен алған мұндай әлеуметсіз, аяқайшыл, ұраншыл көріністер зиялыларымызды, ғалымдарымызды да бай-жай қалдырмауда. Селардың бір тобына ізест бетінде сөз беріп отырмыз.

Талас ОМАРБЕКОВ,
ежелгі және орта ғасырлардағы Қазақстан тарихы кафедрасының меңгерушісі, т. ғ. д., профессор

ҒЫЛЫМ МЕН БІЛІМ БАСТЫ НАЗАРДА БОЛСА

Еліміз тәуелсіздігін алған соңғы он жылда ғылым-білім саласында біраз жетістіктерге қол жеткіздік. Бүгін бұл салаларда реформалардың ауқымды жүргізілгенінің куәгері болып отырмыз.

Әсіресе, жастарымызды тарихи біліммен қаруландыруда үлкен табысқа кенеліппіз. Айталық, Қазақстан тарихы барлық оқу орындарында жүйелі оқылатын болды. Отансүйгіштік сананы қалыптастыруда мұның зор маңызы бар. Алайда, өлі де тарихты оқытатын арнайы оқулықтар сапасының төмендігі тарихи сананы көтеруге, төл тарихымызға деген қызығушылықты арттыруға кедергі келтірді. Меніңше, тарих оқулықтарын жазуды конкурстар жариялау жолымен емес, өздерінің еңбектерін елге танытқан, жалпы халыққа тарихи мәселелерді тартымды түрде баяндап, жазып жүрген белгілі ғалымдарға нақты тапсырмалар беру жолымен жаздырған жөн деп ойлаймын. Тілі түсінікті, оқушысын, топтарын пікірлермен мезі қылмайтын оқулықтар ғана тарихи білімге деген құштарлықты күшейте алады, сөйтіп тарихи сананы көтере алады. Осыны ұмытпаған жөн сияқты.

Көптеген жетістіктермен бірге, асыра сілтеулердің де білім беру саласында орын алғанын, өкінішке орай, көріп отырмыз. Мысалы, кезінде біраз жылдар бойы Қазақ ұлттық университетінде шәкірттердің білімін айқындайтын рейтинг жүйесі қолданылды. Мұндағы күрделі талапты орындау үшін профессор-оқытушылар апта сайын өздерінің алтын уақытын қисапсыз қағаздар толтыруға, әр студенттің жинаған ұпайларын есептеумен айналысуға жіберетін. Студенттің интеллектуалдық деңгейін анықтау, осындай бухгалтерлік есептеуге тәуелді болып алғанын да көрдік. Университеттің жаңа басшылығы мұны дер кезінде байқап, тосқауыл жасай білді және студенттердің өз бетінше білім алуының бұрынғы классикалық, сыннан өткен түрлерін қалпына келтірді. Осы шағын мысалдың өзі - ақ білім беру саласында жаңалықтар енгізуге жан-жақты және байсалды қарау керектігін дәлелдейді.

Қоғамымыздағы тағы бір үрдіс - ғылыми дәрежелер мен атақтар алуға деген ынтымақсыз күрт өсуі дер едік. Біздің арамызда өзінің қызмет бабына, кәсібіне қатысы жоқ ғылымдар саласында атак-дәреже алуға құлшыныс басылмай отыр. Ғылыми атақты өзінің көп жылдық зерттеу жұмысының нәтижесі ретінде емес, қызмет бабында жаңа абыройға ие болу, яғни билікке қол жеткізу әдісіне айналдырылғаны келетіндер аз емес. Сондықтан осындай ұнамсыз психология шынайы зерттеушілер беделдеріне нұқсан келтірді. Мұны да ескергеніміз жөн болар еді. Ғылым-білім саласында өріне, проблемалар көлтеп кездеседі. Олардың бәрін дер кезінде шешу де оңай бола қоймас. Дегенмен де басым бағыттарды өркен назарда ұстағанға не жетсін.

Міне, осындай жетістік те, олжылық та жүре келе түзелер көшке төн. Ең бастысы - Елбасымыз ұстанған саясатының салмағы ғылым мен білім саласын сауықтыруға үлкен мән-маңыз беріп отырғанын айтуымыз керек. Тек соны ғалым-педагогтар еліміздің ғылым-білімі үшін оңтайлы пайдаланса нұр үстіне нұр.

Еліміз тәуелсіздік алған он жылда жүзеге асқан игі шаралардың бірі - шынайы демократияға негізделген Қазақстан Республикасы Конституциясының қабылдануы. Осы Ата Заңымыздың шеңберінде мемлекет пен қоғамның дамуына жарқын жол ашатын көптеген заңнамалар, басқа да нормативтік-құқықтық актілер өмірге келді.

Арықбай АҒЫБАЕВ,
қылмыстық құқық және криминология кафедрасының меңгерушісі, з.ғ.д., профессор

Демократия мен заңды құрметтеу - егіз ұғым

Бұл істе Республика Парламентінің атқарған қызметі ерекше. Қазақстанның дүниежүзілік қауымдастыққа еніп, оның жер жүзіне танылуына, мемлекеттің ішкі-сыртқы саясатының демократиялық принциптерге негізделгенін паш еткен тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың халық үшін атқарған қызметінің үлесі мол. Осындай ұлы жетістіктерімізді тәуелсіздігіміздің он жылдығын атап өткенде мақтан еттік, еліміздің жарқын болашағына сендік. Бірақ кейбір өздерін радикал-оппозиция деп санайтындарға ел Президентінің жүргізіп отырған саясаты, Парламенттің қыруар еңбектері, жергілікті өкімет билігінің жүзеге асырылу құзыреті ұнамайды екен. Олар - елде демократия үрдісі жетілмеген, оны дамытып, Парламенттің атқаратын қызметін ұлғайтып, барлық өкімдер мен судьяларды сайлау жолымен тағайындау керек деген ұран тастап, жаңалық ашқан сияқты болып көрінеді.

Президент, Парламент, басқа да басқару органдарының құзыреті Ата Заңымызда айқын да анық белгіленген. Еліміздің барлық билік бұтақтары осы заңға сәйкес қызмет атқаруда, оны өзгертудің еш қисыны жоқ. Ал сайлауға келсек, радикал-оппозиция ұсынып отырған сайлаудың мұншалықты көп түрін кеңестік жүйе кезінде бастан

өткіздік. Ол кезде ауылдық кеңес, аудандық соттан бастап жоғарғы органдардың барлық буыны сайлау арқылы толықтырылды. Мұндай сайлаудың бәрі іс жүзінде таптық, топтық, партиялық мүддені ғана жүзеге асырды. Елді сайлау ығыр етті, тіпті кейінгі жылдары халықтың сайлау мәселесіне немқұрайлы қарауына өкеліп соқты. Сондықтан да күні өтіп кеткен осындай "демократияны" аңсаудың қажеті жоқ. Қазіргі Ата Заңымызда сайлау туралы демократиялық принциптер айқындалған, ол өз жемісін беруде. Парламент те өз құзыретін заңға сәйкес жүзеге асыруда. Әкімдерді сайлап қою туралы идеяны ел Президенті ежелден айтып келеді, бұл шара бірте-бірте жүзеге асырылатын іс. Демократияны бетке ұстап, көшеге шығып, ел басшыларының ар-намысына тиетін іс-әрекеттердің бәрі заңға қайшы. Конституцияда көрсетілген заң ережелерін құрмет тұтып, бұлжытпай орындау әрбір азаматтың міндеті. Ал осыған қарсы іс-әрекеттерге баратындардың барлық қимылдары заңсыз, ешқандай демократияға жатпайды. Өйткені демократия мен заңды құрметтеу ұғымы бір-бірінен ажырамас ұғым. Шынайы демократия Ата Заңда белгіленген құқық тәртібін қатаң сақтау шеңберінде ғана көрініс табады.

Демократия шексіз де, шетсіз де бостандық емес. Кім ойына не келсе босқа лағып, бөсу де емес. Демократияның мәні - халықтың билігі. Қарапайым да, күрделі ұғым. Халық өз билігін сенімге ие болған Елбасына жүктейді. Бұл ауыр да, жауапты міндет. Өңгіме осы міндетті орындауда. Оның басты өлшемі - тәуелсіздігіміз және оның тұрақтылығы.

Соңғы он жыл Елбасы үшін аса қиын сынақ болды. 80-жылдардың аяғы, 90-жылдардың басы кеңестік билік жүйесінің күйреп, Одақ тараған кезде ел тағдыры қыл ұшында тұрды. Егемендігімізді жариялап, тәуелсіздігіміздің Декларациясын қабылдағанмен, шын мәніндегі билікке қол жеткен жоқ-ты. Осы жолда орасан зор қайрат, батыл іс-қимыл

Бүгінде біз "бостандық", "еркіндік берілді" деп есерсоқтық пен жалақорлықтан, бойымызға сіңген адамгершілікке жат қылықтардан арыла алмай келе жатқанымыз шындық. Мұны даурықпа демократияның шарпуынан көреміз.

Өмірсейіт ШӘРІП,
өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің құрметті ардагері

Ерін бағалай білген ел озар

керек болды. Алдымен тәуелсіздікке жетудің басты шарты - мемлекеттігімізді қалыптастырып, оның құрылымдарын жүйеге келтіру қажет еді. Мемлекеттің Басқару орталығының заман талабына сай жаңа құрамын жасақтап, қорғаныс күшін нығайтып, ел егемендігін баянды етуді бірінші кезектегі міндет санады. Сөйтіп, саяси тәуелсіздікті орнықтырумен бірге, экономикалық, әлеуметтік және рухани тәуелсіздікке қадам бастық.

Осыдан он жыл бұрын экономикалық тәуелсіздіктің ауылы алыс еді. Ірі өндіріс орындары тоқтап, ауыл шаруашылығы күйзелістің алдында тұрды. Түнілушілік пен дәрменсіздік қаупі төнді. Оның басты себебі - қаржы мәселесіне тірелді. Соның салдарынан шаруашылық қатынастары үзіліп, өндірістің барлық саласы дағдарысқа ұшырады. Оның үстіне Ресейден алған 100 рубльдің 40-ы олар өздеріне ұстап қалады. Бұрынғы империялық өктемдіктен айырылып қалса да, қаржы арқылы өзіне бағынышты еткісі келді.

Осы қиын жағдайда Елбасының жедел шешімімен төл теңгеміз айналымға енгізілді. Бұған нарықтық экономикаға көшудің қиындықтарын

қосыңыз. Көп ұлтты мемлекетте ұлтаралық ынтымақтастықты сақтап, әлеуметтік қайшылықтарды бөсеңдету - орасан зор табандылық пен қажырлылықты талап етті. Аз жылдың ішінде қаншалықты қиындықты бастан кешіргенімізді еске алсақ, Елбасының ролі айрықша екендігіне көзіміз жетеді. Мұны керітартпа қыңыр да, бұра тартатын қисық та жоққа шығара алмайды.

Бірақ, өкінішке орай, жетістіктерімізден гөрі кемшіліктеріміз көп айтылады. Қазіргі даурықта демократияның дем берушілері, ауызды алдымен Елбасына салады. "Адам бостандығы", "сөз бостандығы" дегенді бұркеу етіп, ойына не келсе, соны айтып балағаттауға дейін барады. Адамдық арды аяққа басып, өсірекеудемсоқтық, жала жабу, қаралау, кек алу, кекету, тіпті Конституциялық құқықты ашықтан ашық бұрмалау орын алуда.

Жекелеген адамдар қарақан басының қамы үшін қаралауға, арандатуға баруда. Бұлардың көпшілігі бұрынғы билік басында болғандар. Кейін белгілі себептермен жылы орындарынан айырылып, өз өкінішін өзгеге таңып, бүйректен

сирақ шығарушылар. Мұндайлардың шынайы бет-пердесін ашпай тәуелсіздігімізді тұрақты етуге болмайды.

Ел ішіне іріткі салушылар көгілдір экраннан жиі көрінеді. Радиодан аузына келгенді айтады. Аты шулы Амантай қажыдан бастап өзін өзі "Керішәл Ата" атаған Асановқа дейін баспасөз бетінде қақсауын қоймай келе жатыр.

Тарихшы ғалым тарихты білмейді деуге болмайды. Қазақ "іштен шыққан жау жаман, ауруда шаншу жаман, сөзде қанқу жаман", - деп тегін айтпаған. Басқа елге барып, өз елін қаралағаннан жаман нәрсе жоқ. Елбасын ғайбаттау арқылы еліміздің абыройын түсіреді. Осындай сорақылық соңымыздан қалмай келеді. Кезінде Абылайды қорлап, Абайды соққыға жыққан әпербақанда Назарбаевты даттап, даурығуда.

Мұндайлар елдігімізге кеселін тигізіп, ынтымақ-бірлігімізге іріткі салады. Басқалардың алдында мазақ етеді. Қандай да демократия дамыған өркениетті елде осындай өрескел қылықтарға жол берілмейді. АҚШ өзін жамандағып, басқа елдің мінберінен жалақорларға басындырып қоймайды. Өз ұлыларын ардақтауды азаматтық парызы деп санайды.

Ел бірлігі - Елбасын құрметтеуден басталады. Кемшілігі болса, көзіне айтып, дұрыс жөн сілтеу адамгершіліктің арқауы. Тәуелсіздігімізді тұрақты етеміз десек, осындайлардан аулақ болайық, ағайын.

Конференции

С 4 по 6 февраля 2002 года в КазНУ им. аль-Фараби работала 32 научно-методическая конференция под девизом "Особый статус национального университета и проблемы формирования, развития, профессионального становления личности студента".

В работе конференции приняли участие преподаватели кафедр всех факультетов, общеуниверситетских кафедр, сотрудники учебно-методического управления, подготовительного факультета университета, а также преподаватели других высших учебных заведений г. Алматы. Всего в работе конференции приняло участие более 500 преподавателей, что стало своеобразным рекордом.

Наухан АСАНОВ, заместитель проректора по учебно-методической работе - начальник УМУ

Мурат НУРГАЗИН, начальник отдела кадров

Новый проект

Индивидуальный трудовой договор

Индивидуальный трудовой договор регулирует отношения между работником и Работодателем и базируется на основе Законов Республики Казахстан "О труде в Республике Казахстан" от 10 декабря 1999 г. N 491-1, "Об образовании" от 7 июня 2001 года N 225-П и Положения о порядке замещения должностей профессорско-преподавательского состава Казахского Национального университета им. аль-Фараби.

Индивидуальный трудовой договор разработан в соответствии с реалиями сегодняшнего дня, т.е. рыночной экономикой. Труд - это товар. Товар имеет цену и стоимостное выражение, поэтому в рыночном времени Работодатель нанимает работника на работу.

В университете Работодателем является Ректор. В проекте Индивидуального трудового договора 2000 года не были отражены основные аспекты Законов Республики Казахстан, т.е. Закона РК "Об образовании", Закона РК "О науке" - 2001 года, Закона "О труде в РК".

В индивидуальном трудовом договоре отражены основные параметры, интересующие работника, а именно: социальный индивидуальный код, регистрационный номер налогоплательщика, номер личного удостоверения с датой выдачи и кем выдано, домашний адрес и телефон.

В индивидуальном трудовом договоре указано, что Работодатель нанимает Работника в определенном качестве, т.е. указывается должность, на определенный срок, с определенной продолжительностью оплачиваемого отпуска, отражены основные права и обязанности Работника и Работодателя.

Работник при заключении индивидуального трудового договора сразу имеет информацию, какой статьей Закона защищаются его права.

Второй особенностью является стимулирование оплаты труда работника согласно занимаемой должности в штатном расписании, гарантированной Работодателем.

Работодатель при задержке по своей вине к выплате Работнику заработной платы предусмотрел пеню на условиях и в порядке, предусмотренном ст.76 Закона "О труде в РК" от 10 декабря 1999 года N 493-1.

Согласно пункту 4.1. в соответствии с п. 6.2. (приложение N 1) настоящего Индивидуального трудового договора, Работодатель устанавливает Работнику персональную надбавку к должностному окладу или индивидуальный оклад или доплату или отменяет их. Индивидуальный трудовой договор разработан в университете в январе и применен для профессорско-преподавательского, административно-управленческого состава и обслуживающего персонала.

В разработке этого важного документа принимали участие ректор университета Кожамкулов Т.А., первый проректор Мансуров З.А., проректор по науке Купчишин А.И., проректор по учебной работе Дадебаев Ж.Д., проректор по воспитательной работе Омашев Н.О., проректор по общим и хозяйственным вопросам Шалгымбаев С.Т., профессор Дробышев А.С. и другие специалисты, имеющие опыт работы в данной области.

Индивидуальный трудовой договор - это внутренний документ, регулирующий основные положения взаимоотношений между Работодателем и Работником, надбавки к окладам - из источника внебюджетных средств, устанавливаемые Работодателем.

Народный Банк последние годы проводит безналичную денежную систему оплаты граждан РК. Эта система имеет ряд преимуществ при перевозке и хранении больших сумм денег и обеспечивает хранение денежных масс, на мой взгляд, при использовании банкоматов.

Новый проект Индивидуального трудового договора действует с 1 января 2002 г. Это небольшой срок для полного его осмысления и применения на практике. Поэтому недостатки и недочеты разработанного нами индивидуального трудового договора, если таковые имеются, выявят время.

ЕЩЕ ОДИН ШАГ К ГОРИЗОНТАМ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ

Участники конференции на пленарном заседании

32-я научно-методическая конференция стала заметным явлением в жизни университета и явилась определенным итогом творческой, педагогической и научно-методической работы всего коллектива.

Центральной темой конференции стали вопросы о национальном статусе университета и, в этой связи, повышенной ответственности преподавателей за качество подготовки специалистов в КазНУ.

Пленарное заседание началось 4 февраля в 10 час. утра. Конференцию открыл вступительным словом Кожамкулов Т.А., ректор КазНУ им. аль-Фараби, в выступлении которого прозвучала основная тема конференции "... к каждому студенту нужно находить индивидуальный подход. Конечной целью всех наших преобразований должно стать создание плодотворной среды для естественного процветания науки и знаний, формирования настоящей основы для подготовки кадров высшей квалификации".

На первом пленарном заседании выступили Дадебаев Ж.Д. - проректор по учебно-методической работе, Джакупов С.М. - завдеющий кафедрой этнической и педагогической психологии и др. После окончания первого пленарного заседания к работе приступили секции.

На конференции работало 7 секций, на каждой из которой обсуждались аспекты глобального вопроса, вынесенного в ее название.

Секция 1 - "Научно-методические и организационные аспекты совершенствования многоуровневого образования"

Секция 2 - "Самостоятельная учебная работа студентов в структуре университетского образования"

Секция 3 - "Современные технологии и активные методы обучения"

Подсекция 3.1 - Активные методы обучения как средство повышения профессионального воспитания личности;

Подсекция 3.2 - Дистанционные образовательные технологии;

Секция 4 - "Качество обучения и профессиональное становление личности студента"

Секция 5 - "Языковое развитие в сфере образования. Обучение языкам". Она состояла из 2 подсекций.

Секция 6 - "Организация и методика физического воспитания,

физкультурно-оздоровительной и спортивной работы"

Секция 7 - "Проблемы эффективности воспитательной работы"

В работе первой секции особое внимание было уделено стратегическим вопросам совершенствования многоуровневого образования. На секциях 2 и 3 подробно обсуждались организационно-методические аспекты совершенствования многоуровневого образования. Четвертая секция представляла собой самую многочисленную, в нее входило 8 подсекций. Кафедры всех факультетов приняли активное участие в работе этой секции. Особое внимание было уделено качеству обучения, критериям и методам оценки. Языковая политика в многоуровневой системе университетского образования подробно обсуждалась в работе пятой секции. Особенности спортивной и воспитательной работы стали предметом обсуждения в работе шестой и седьмой секций. Всего было заслушано и обсуждено 383 доклада.

Центральной темой обсуждения на конференции стало переосмысление опыта внедрения многоуровневой системы образования, ее плюсов и минусов, тактики и стратегии ее совершенствования. Как всегда, большое внимание уделялось качеству подготовки специалистов и поиску путей его совершенствования.

6 февраля на втором пленарном заседании были подведены итоги работы конференции.

Организационный комитет конференции, руководители секций, подсекций отмечают высокую степень научно-методической подготовки докладов и выступлений, в которых поднимались актуальные теоретические и практические проблемы совершенствования многоуровневой системы образования. Выполненные доклады и сообщения говорят о высоком профессиональном уровне профессорско-преподавательского состава КазНУ и дают основания уверенности в способности преподавательского коллектива решать поставленные задачи по совершенствованию многоуровневой системы образования.

Конференция показала, что для

совершенствования многоуровневой системы образования в университете ректорату и профессорско-преподавательскому составу необходимо решить комплекс задач.

1. В целях развития и оптимизации многоуровневой системы:

- совершенствовать рабочие учебные планы и программы учебных дисциплин с учетом новых запросов рынка труда и новых госстандартов специальности;

- совершенствовать содержание учебных дисциплин с учетом современных знаний;

- совершенствовать формы организации самостоятельной работы студентов;

- разработать программу индивидуализированного обучения в магистратуре.

2. Для использования различных видов дистанционного образования (ДО):

- принять программу развития системы ДО в КазНУ;

- ввести в учебные планы всех специальностей спецкурсы по работе в сети Интернет и Интранет;

- запустить пилотный проект по внедрению технологий ДО в очную форму обучения экономических специальностей на 2002-2003 учебный год;

- расширить подготовку учебников и учебных пособий на электронных и магнитных носителях;

3. В осуществлении языковой политики в сфере университетского образования:

- создать учебники нового поколения и учебно-методическую литературу на казахском языке;

- расширить сферу использования казахского языка в учебных и научных студенческих работах;

- продолжить практику временных авторских коллективов для разработки учебно-методической литературы;

- интенсифицировать деятельность терминологических комиссий.

4. В совершенствовании воспитательной работы со студентами и поддержания здорового образа жизни:

- усилить воспитательный потенциал этнокультурных и поликультурных факторов в формировании личности будущего специалиста;

- создавать условия для студенческой самоорганизации и самоуправления, социальной и психологической поддержки студенческой молодежи;

- организовывать ежегодные смотр-конкурсы воспитательных систем факультетов, по итогам которых периодически издавать материалы по теории и технологии воспитания;

- усилить работу по вопросам агитации и приобщения к пропаганде здорового образа жизни студентов и профессорско-преподавательского состава КазНУ.

Статус национального университета обязывает ректорат и профессорско-преподавательский состав КазНУ приложить все силы по выполнению поставленных задач и внести достойный вклад в дело развития многоуровневой системы образования в Республике Казахстан.

ЧТО ЧИТАЕМ?

Честно скажу: книги — моя слабость. И главное богатство. Грех жаловаться: нет у меня ни роскошной дачи на берегу тихой речки, ни “Мерседеса” с персональным водителем, ни приличной квартиры с импортной мебелью, с охраной, с кодовыми замками на дверях. Я не аскет, но ерунда все это, барахло, крохоборство, замашки Плюшкина или скупердя Шигайбая из казахского фольклора.

Ни родители, ни мы, дети, никогда не покупали хрусталя, ковров, модной одежды. Жили и живем скромно, покупая только самое необходимое.

Бахтажар МЕКИШЕВ,
заслуженный деятель
культуры

В студенческих аудиториях

Родная земля — наша суть и ОСНОВА ОСНОВ

С самого начала обучения в университете наши преподаватели не устают повторять нам, что недостаточно быть просто хорошим специалистом, но надо быть Гражданином, патриотом своей Родины. Накануне большого праздника на занятии по русскому языку мы затронули тему независимости Казахстана, нам была представлена возможность выразить свои чувства к родной земле, к отчужденному краю.

В аудитории мы прочитали отрывок из замечательной диалоговой Чингиза Айтматова и Мухтара Шаханова “Плач охотника над пропастью”, где авторы рассуждают о том, что значит Родина для каждого из них. Имя М. Шаханова, конечно, неразрывно связано с поэзией, и мы читали и учили наизусть его прекрасные стихи. Дома мы писали сочинения о Родине, многие студенты написали очень откровенно и патриотично. Содержание было разное: писали о построении государства, о рыночной экономике, о спокойствии на земле Казахстана, о согласии и равенстве между людьми и т.д. Кто-то затронул общечеловеческие проблемы, кто-то поведал о личном ощущении Родины.

Например, Балжан Набиева пишет в своем сочинении: “...Порой вспоминая себя в детстве и глядя на себя теперь, когда я уже не дитя, думаю: как я изменилась, повзрослела. Понятие Родины во мне, оказывается, тоже повзрослело. В детстве Родина для меня была тот край земли, где я появилась на свет. Это мои мама и папа, мой дом, двор, где я играла или собирала одуванчики. Этот мирок тогда мне казался единственным. Ибо я и мысленно жила только этим уголком земли. Побывав с родителями во многих местах моей же страны, я не видела в них чего-то своего, родного, не ощущала близости, красоты. Но мир изо дня в день передо мной раскрывался, да и я становилась взрослее, постепенно познавая окружающий мир глубже. Со временем я начала понимать слова: народ, государство, культура. Шире и “взрослее” стало для меня и понятие Родины, в сердце моем, помимо маленькой, личной родины, заняла свое место Родина общая, большая. И чем больше взрослею, тем больше чувствую обязанность перед ней, ответственность за нее...”

Хотелось бы привести много цитат из замечательных сочинений, но добавлю только, что почти все наши однокурсники написали о том, что они могут и обязаны сделать для блага и процветания Казахстана, когда станут полноценными специалистами. А описания родных мест отличаются удивительным красноречием, хотя писали мы на русском языке. В связи с этим хочется отметить, что, несмотря на уменьшение занятий по русскому языку, именно он остается основным средством межнационального общения в странах СНГ. Мнение о необходимости изучать русский язык и знать его, как родной, все более укрепляется в нас. Как сказал наш известный поэт, публицист и общественный деятель: “Возвысить степь, не унижая горы”.

Гаухар АДИЛЬЧАНОВА,
студентка 2 курса казахского
отделения биологического
факультета

Монолог о книгах

Стремителен бег времени. В этой спешке, суматохе жизни мы не успеваем ходить в театры, посещать концерты с участием знаменитостей, питаемся на ходу, не особенно заботясь о здоровье, как будто мы железные.

Спешим. Кажется, за нами гонятся неуловимые мстители. “Спешу на дачу” или “Ищу запчастей для “Хонды”, — говорят коллеги иной раз. Один добрый знакомый, преуспевающий доцент из номенклатуры, однажды показал мне свою двухэтажную дачу с солидным и встроенной мебелью. Источник доходов мне неизвестен, но газ, водопровод, кухонный гарнитур — все было там, кроме книг. “Люблю жить с комфортом”, — повторял он, когда стал проректором, затем ректором одного из вузов.

У меня не было зависти. Но мне бы такие хоромы, пусть в один этаж! В них я собрал бы все мои книги, журналы, вырезки в папках, репродукции, разбросанные в нескольких местах в городе у знакомых. И вывесил бы на фронтоне:

БЕСПЛАТНАЯ СТУДЕНЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕКА БАХТАЖАРА

Приходи, юный друг, садись и читай, читай, пока не устанешь, пока не зажгутся первые звезды на небе... Вот о чем я мечтаю.

Что ты читаешь, **СТУДЕНТ**? Как читаешь? Чем ты занят в свободное от лекций время? Я утверждаю: современный, образованный, любознательный студент, учащийся должен читать каждый день, должен читать много, осмысленно, буквально с карандашом в руках, делая четкие выписки, пусть по две-три строчки, указывая автора, из всех прочитанных книг.

Исходя из своего опыта я предложил бы молодым людям до 30 лет прочитать не менее тысячи художественных книг, ибо хорошая книга, не прочитанная в молодые годы, не будет прочитана **НИКОГДА**.

Мои коллеги отнеслись к этой идее несколько скептически: “Дай Бог, чтобы наши студенты прочитали хотя бы половину из них!”

Знаю, привить любовь к чтению, к книгам — задача не из легких. Нельзя гнать с палкой в библиотеки, нельзя насильно загонять в рай!

Встреча с книгой — праздник. Не знаю, как у кого, а у меня умная, чудесная книга всегда оставляет чувство радостного удивления перед силой художественного, волшебного слова, которое звучит в ушах, как могучая симфония, как завещание одного поколения другому поколению.

Сорок лет общаюсь со студентами. Не устаю говорить о роли книги в воспитании личности, рассказываю и привожу примеры.

РАССКАЗ ПЕРВЫЙ: О посещениях средневековой восточной ярмарки Бухарским Эмиром. Обходя книжные ряды, он обратил внимание на отрока, углубленного в чтение громадного фолианта.

- Что ты читаешь, мальчик?
- Я читаю Аристотеля, — ответил юный Ибн-Сина (Авиценна), будущий гений узбекского народа.

РАССКАЗ ВТОРОЙ. XIII век. Идет строительство Шартрского собора — шедевра французской готики. Главный архитектор трем рабочим задает один и тот же вопрос:

- Что ты делаешь?
 - Я добываю хлеб для семьи, — говорит первый.
 - Я строю дом, — так сказал второй.
 - А я создаю КРАСОТУ, — ответил третий рабочий.
- Я спрашиваю слушателей и читателей:
- Какой ответ является наиболее правильным?

Читаю книги. Тоже делаю выписки.
- Что ты делаешь с книгой? Читаешь?
- Нет, ласкаю... Мне ее подарила женщина, — просто говорит один из героев фильма “Антонелла”.

ЖЗЛ и БЗЛ

НЕБОЛЬШОЕ ОТСТУПЛЕНИЕ

“ЖЗЛ” — “Жизнь замечательных людей”, знаменитая серия.

“БЗЛ” — Библиотека замечательных людей. Я давно интересуюсь кругом чтения видных деятелей науки, культуры и литературы. Собираю материалы, документы.

Так появились у меня солидные сведения о личных библиотеках К. Маркса, Ф. Энгельса, приведенные в воспоминаниях современников, систематически публикуемые в журнале “Библиотекарь”, в “Книжном обозрении” и других изданиях. Книги о Тамерлане и Наполеоне, Бисмарке и Талейране, фундаментальные труды Ницше, Шопенгауэра, Гегеля, прочитанные Энгельсом.

В моей коллекции сборники “Библиотека Ленина в Кремле” — в ней 8,5 тысяч названий книг. Некоторые даже держал в руках, когда был аспирантом МГУ и вел экскурсии по территории Московского Кремля, посещал Оружейную Палату, Алмазный фонд и обязательно — кабинет В.И.Ленина (прошу не смущаться моих читателей, что я первыми называю имена этих деятелей, т.к. они остаются большими мыслителями на уровне Аристотеля, Томаса Мора, Конфуция, повлиявшими на духовное развитие Общества).

Достал двухтомник “Личная библиотека М. Горького”. Справка: я несколько раз был на московской квартире писателя на М. Никитской, в особняке купца Рябушинского, беседовал с Дарьей Пешковой, внучкой. В день смерти писатель читал “Талейрана” Е. Тарле. Описано более 20 тысяч томов.

“Мы не знаем, сколько и какие книги были у Алексея Максимовича до

революции, в Петрограде, в Сорренто... А вот эти книги, которые Вы видите во всех комнатах, собраны в последние 10-12 лет жизни дедушки, — объяснила Дарья Максимовна, когда я поднялся к ней в рабочий кабинет на втором этаже, случайно узнав от сотрудников, что она здесь является директором (охрана долго проверяла мои документы и выяснила личность, приняв меня, возможно, за агента ЦРУ).

Несколько меньше, 12 тысяч томов, насчитывает библиотека Льва Николаевича Толстого в “Ясной Поляне”, не считая книг, находящихся в Хамовниках, в центре Москвы.

Не могу не сказать несколько слов о своих наставниках — великих учителях из МГУ. В последний приезд в Москву навещаю академика И.И. Минца, любимого учителя. Его имя хорошо знакомо казахстанским историкам. Ему уже за 90. Дочь провожает в кабинет. Вот это царство книг — они на полках, на всех столах, пирамиды томов на полу, на клеенчатых ковриках. Всюду книги, даже на валиках кожаного дивана, на котором отдыхает Учитель. В ходе беседы мы перешли за его рабочий стол, так эти толстые фолианты мешали нам смотреть друг на друга (не в обиду будет сказано, но просторные, комфортабельные квартиры многих известных деятелей у нас напоминают филиалы универсальных магазинов, делая их хозяев похожими на бессмертных героев литературы — Карабая, Плюшкина, Скапена).

Нанес визит и профессору И.С. Галкину, ректору МГУ, в свое время зачислившему меня в число студентов (он читал курс новой истории). В сопровождении свирепого черного дога и домработницы вхожу в кабинет. Постарел учитель. Куда ни кинь, всюду опять книги.

- Илья Саввич, у Вас настоящий филиал Горьковской библиотеки университета, — воскликнул я, потрясенный увиденным.

Легкий вздох профессора:

- Наступает вечер жизни. Многие книги, подшивки газет и журналов, в том числе дар президента ГДР Вильгельма Пика, передал в Донецкий университет...

- А МГУ?

- Нашим свои книги некуда ставить... Каждый день — новые поступления. Так было, во всяком случае... Учебники отдам на истфак.

Удивительно: аккуратные стопки книг лежат и под широкой тахтой, на которой спит ученый.

Академик Анна Михайловна Панкратова, мой научный руководитель, с которой общался больше всего, часто бывая на Большой Калужской. Надеюсь написать отдельный очерк. Живая энциклопедия.

Дорогие мои наставники... Я вспоминаю их не только в праздники. С ними вместе были заняты поиском истины во всем — в большом и малом. Часто мы “плыли” без руля и без ветрил, надеясь на себя и зная, что независимое мышление, самостоятельность суждений наши наставники ценят превыше всего.

Родители, учителя, друзья, книги — кто и что оказало наибольшее влияние на наши души, на формирование нашего духовного облика? Каждый из нас по-своему может ответить на этот вопрос. Иногда мечты уносят меня далеко-далеко: вот если бы каждый ученик написал небольшой рассказ о своем любимом учителе. Собрать и издать — какая была бы удивительная педагогическая поэма! Такому изданию позавидовал бы сам Антон Семенович Макаренко.

Кажется, немного отклонился от основной темы заметок. Вернусь к разговору о личных библиотеках. На меня произвели большое впечатление книги, любовно собранные, даже систематизированные моим земляком из аула Кайнар (в 40 километрах от эпицентра атомного полигона СССР, в горах Дегелена), бывшим министром финансов Рымбеком Байсеитовым. Не знал бы его лично, подумал бы, что здесь жил крупный литератор — я поднимался на стремянки, доставая некоторые уникальные издания с самой верхней полки.

Есть продолжение

Должен рассказать о библиотеках министра финансов Р. Байсеитова, министра культуры М. Базарбаева, моих коллег Т. Какишева, С. Каскабасова из Академии наук, о книгах Н. Райханова из журнала “Акикат”, журналиста Л.Ф. Енисеевой, режиссера А. Токпанова и др.

Замечу к слову: бывая в гостях, правда, очень редко, в первую очередь обращаю внимание не на богатый дастархан и сервировку стола, а интересуюсь библиотекой хозяев дома. Привычка.

Говорят, читаем мало. Книги стали дорогие, значит, недоступные молодежи.

Мы буквально стали рабами чудо-ящика, именуемого Телевизором, он заменяет все, кроме, пардон, женщины. У некоторых знакомых по два-три ТВ. Хвалю, но не завидую.

“Сколько книг должно быть у студента?” — спрашивают.

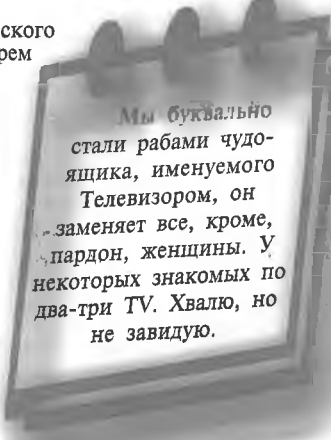
Тот, кто имеет в домашней библиотеке 100 хороших книг — друг **БАХТАЖАРА МЕКИШЕВА**.

Однажды дочери спросили Карла Генриха Маркса:

- Ваше любимое занятие?

Мыслитель ответил:

- **РЫТЬСЯ В КНИГАХ**.

Өнер бақыты

Мамыржанның фотосурет өнеріне құмартуы тым әріден бастау алады. Әкесі Жүнісқұл марқұм өмір бойы қолынан фотоаппаратын тастамай, аудандық және облыстық баспасөздерде қызмет істеп, газет-журналдардың шырайын келтіруге үлкен еңбек сіңірген жан екен. Мамыржанның кішкентай кезінен фотосурет өнеріне бейім болып өсуіне, ақырында өнердің осы түрін өмірлік кәсібім деп тануына әкеге деген, сондай-ақ, әкеден қалған ізгі өнерге деген махаббат сезімі себепкер болғаны сөзсіз.

Кейіннен өскер қатарында жүргенде фотосурет өнеріне бейімі бар жүзден астам адам байқауға түсіп, үздік деп танылған жеті фотосуретшінің бірі ретінде Германия Демократиялық Республикасына ерекше құпия объектілерді суретке түсіру қызметіне жіберіледі. Ол жаққа жүріп өзіне сеніп тапсырылған істі жауапкершілікпен атқарып, өскери ортаның құрметіне бөленеді. Міндетті екі жылдық өскери борышын аяқтаған соң да басшылар мұндай маманнан айырылғылары келмей, ары қарай арнайы қызметке қалдырылып, өскер қатарында сегіз жыл фотосурет өнерімен айналысады. 1991 жылы еліміз тәуелсіздік алған соң Қазақстанға оралып, Жамбыл облысындағы Н. өскери бөлімшесінде жұмысын одан әрі жалғастырады. Бұл арада бір жыл қызмет істейді. 1992 жылы Талдықорған мемлекеттік университетінде фотосуретші болып жұмыс істеп жүрген әкесі аяқ астынан қазаға ұшырап, әке жолын жалғастыруға лайықты бірден-бір маман ретінде осы оқу орнына қызметке шақырылады.

Туған жерге сағынып оралған жас жігіт өз өнерін ел игілігіне жаратуға тек университет төңірегімен ғана шектеліп қалмай, табиғат аясын кезіп, шөптің, аң-құстың, жан-жануардың тілін түсінуге, адамдар мен табиғаттың арасын жақындатуға ықыласы ауады. Осы мақсат жетегінде “Алтынемел” асуының етегінен “Арқарлы” асуына дейінгі аралықты ерінбей-жалықпай аралап, әр талын, әр бұтасын сурет тілінде сөйлетуге ден қояды. Әсіресе, оны “Алтынемел” ұлттық қорығындағы 190 археологиялық ескерткіш, олардың ішіндегі Дегерес тауындағы тас қабырғадағы суреттер, Ұлы Жібек жолындағы “Үңгір қора” және “Қонтажының қазан асқан ошағы” секілді тарихи жәдігерлер, “Шилбар” сарайындағы сақ патшалығының қорған ескерткіштері сияқты табиғат құпиялары ерекше қызықтырды. Бұл бағытта тындырған еңбектерін бір жүйеге келтіріп, Жетісу мемлекеттік университетінің студенттерінің қатысуымен “Әлемді сұлулықпен сезіну” атты фотокөрме ұйымдастырды. Осынау фотокөрмені өткізуге ұйытқы болған белгілі қоғам қайраткері, “Алтынемел” ұлттық қорығының сол кездегі Бас директоры Ғалым Тұрғанбаев жиналған қауымға Мамыржан шығармашылығының көркемдік, эстетикалық мән-мағынасын кеңінен талдап, жан-жақты баға берді.

Рас, нағыз өнер туындысының

Өткен жылғы желтоқсан айының 11-15 жұлдызы аралығында өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде еліміз тәуелсіздігінің 10 жылдығына арналып “Менің Қазақстаным!” фестивалі өткізілгендігі белгілі. Фестиваль салтанаты университетіміздің мәртебесін асқақтатар түрлі жетістіктерінің, ортақ табыстарымыздың жан-жақты қамтылуымен ерекшеленді. Фестиваль барысында ҚазҰУ Баспасөз қызметінің фотостудия орталығының жетекшісі маманы Мамыржан Ботабеков жеке шығармашылығынан арнайы фотокөрме ұйымдастырып, өз өнерінің жаңа бір қырын байқатты. Сондай-ақ, ол осы мәдени шараның безендірілу жағының озық деңгейде жасақталуына да лайықты үлес қоса білді. Бүгін біз өнер өлкесінде өзіндік қолтаңбасын қалыптастырып үлгерген жас дарынды газет оқырмандарына кеңірек таныстыруды жөн көрдік.

МАМЫРЖАННЫҢ МАМЫРАЖАЙ ӘЛЕМІ

Мамыржан БОТАБЕКОВ, ҚазҰУ-дің Баспасөз қызметінің жетекші маманы

Сұлулық - табиғаттан шындық іздеу

Кейде талантты адамның өзгеден озық қасиеттерін, жетістіктерін өзіміз байқап жүрсек те, оны мойындап, өнеріне бас ию үшін алдымен өзге біреулердің бағалауын күтіп, “мәселені” олар көтергенше іштен тынып жүре тұратынымыз бар.

артықшылыққа тірелген бүгінгі заманда. Сондай-ақ, қандай да бір өнер туындысының тылсымдау эстетикалық мәніне үстірт қарап, тәрбиелік маңызын іздеп, ол көзге ұрып тұрмаса, іске алғысыз қыла салу да біз үшін түк емес. Мысал үшін, кастасына атылғалы тұрған қасқырдың суретін көре қалсақ, бірден “қанішерлікке, қатыгездікке баулу” деген сияқты теріс қасиеттерін тізбелеп, оның тәрбиелік маңызын

Құрлықтың “акуласы”

қазбалап, ал осынау мезетті тап басып, аппаратына көшіріп ала қойған суретшінің алғырлығы, не тұз тағысының жанды қимылы сол қалпында көрініс тапқандығы, яғни өнердің эстетикалық мәні мүлдем ұмытып кетеміз. Мұндай шектеулі түсінігіміздің салдарынан тартыл жатқан өкінішіміз де аз емес. Кейде талантты адамның өзгеден озық қасиеттерін, жетістіктерін өзіміз байқап жүрсек те, оны мойындап, өнеріне бас ию үшін алдымен өзге біреулердің бағалауын күтіп, “мәселені” олар көтергенше іштен тынып жүре тұратынымыз бар. Мұның өзі ұлтымыз бойындағы мойындау мәдениетінің (культура признания) кемшіндігін көрсетеді. Осындайда өзге ел-жұрт дарынын дәл тани

білген қылқалам өнерінің тарландары әріде О.Таңсықбаев, беріде Е.Төлепбаев еске түседі. Бірін Өзбекстан иемденіп алып, бірін ағылшындар мән беріп, құрметтеп жатқаннан кейін ғана ойлана бастадық.

Біздің кейіпкеріміз де айналамызда өзіміз күнде көріп жүрген қарапайым жанрдың бірі. Бір артықшылығы болса, ол бойына біткен өнердің кәсіби шебері екендігі. Яғни, бүгінгі заман талап етіп отырғандай, тынымсыз еңбегінің арқасында талайына жазылған кәсіптің қыр-сырын бүгешігесіне шейін меңгере білуі. Өнерпаз өнерін пір тұтып, оны барша пенделік қажеттіліктерінен жоғары қоймаса, ешбір мансап-лауазым, атак-марапат, тірек-сүйеніш бойға біткен дарын дөңіне көктете, дамыта алмауы хақ. Ал, бұл жүрегінде сөулесі бар пенде Сұлулыққа, Жақсылыққа, Табиғатқа құштарлық сезімін өмірлік мақсат-мұратымен, жүрек қалауымен ұштастыра алғанда ғана мүмкін болмақ. Мамыржан Ботабековтің бойынан, міне, осы қасиет жеткілікті дәрежеде табылды. Сондықтан да ол өмір жолында айналысып жүрген кәсібінен бөліп өкете “жұмсақ орын, жайлы жер” қаншалықты кезіксе де жан дүниесімен бірігіп кеткен өнерін қималды. Дұрысы, өнер жібермеді.

Ол өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіндегі Баспасөз қызметінің фотостудия орталығына қызметке келген аз ғана уақыттың ішінде өзінің нағыз сегіз қырлы, бір сырлы қасиетке ие өнерлі жан екендігін өзгелерге байқата білді. Бұл айтқанымыздың бір мысалы ретінде, оның тек суретке түсіру өнерімен шектеліп қалмай, бейнекамералармен жұмыс істеуде де ешқандай кәсіби маманнан олқы түспейтінін атай кетсек те болады. Иығына фотоаппаратын асынып алып ҚазҰУ төңірегінде тынымсыз жүгіріп жүрген жас жігітті кездестіріп қалсаңыз, тершіген бет өлпетінен шаруақор жан екенін лезде аңғара қоясыз. Оның атсалысуымен университет тарихы музейіндегі, басқа да оқу залдарындағы білім ордасының тіршілігінен мағлұмат беретін суреттер түгелдей дерлік жаңартылды. Оқу орнының Бас ғимаратының кіре берісіндегі Мамыржанның қолтаңбасымен айшықталған “Туған жердің табиғаты” атты фотокөрмені тамашалаған жан бір сәтке өзге өлемнен бейтарап қалып, көңілі көрмеде бейнеленген табиғат көріністерімен астасып кеткені өз де байқамай қалады. Осы жетістіктерінен-ақ Мамыржанның алға қойған мақсаты айқын, оған барар жолдағы сенімі берік екендігі аңғарылады.

Сәндібек ЖУБАНИЯЗОВ

“Барып қайт, балам, ауылға туған барып қайт”

Әшпес із

Жарқын бейне жадымызда

Әлия БАЯНБАЕВА

13-ақпанында журналистика факультетінде қазақ тележурналистика саласының негізін салушылардың бірі, ұлағатты ұстаз Марат Кәрібайұлы Барманқұловты еске алу күні аталып өтті.

Еске алу кешін журналистика факультетінің телерадио кафедрасының меңгерушісі Аязби Бейсенқұлов, журналистика тарихы кафедрасының меңгерушісі Сағымбай Қозыбаев, Марат Барманқұловтың ізбасары Әмір Молдабеков ұйымдастырды. Бұл шараға қадірлі ұстаздың көзін көрген, оның өз ортасына шуақ шашқан мөлдір адамгершілік, қарапайымдылық қасиеттерінің күөсі болған ұстаздар мен шәкірттер қатысты. Бүкіл саналы ғұмырында қасының өзі қара күйе жағуға дәрменсіз, қайталанбас тазалық иесі бола білген Ұстаз тағбылымдарын дәріптеген оқытушылар дәрістерінен басталған шара М.Барманқұлов атындағы телерадио аудиториясындағы кешпен жалғасты.

Кеш барысында журналистика факультетінің деканы Бауыржан Әміржанұлы Жақып және Жанна Ахметова, Дәукен Байымбетов сынды журналистер ой толғап, Марат Кәрібайұлының қазақ журналистикасы тарихында алатын орны мен сіңірген еңбегін баян етті. Кешке, сондай-ақ, Марат Барманқұловтың өмірлік жары Ирина Васильевна және өмірдегі, ғылымдағы ізбасар перзенті, журналистика факультетінің 1 курс студенті Алуа Барманқұлова қатысты. Кеш соңында Ирина Васильевна тебірене де толғанға еске алып, кешті ұйымдастырушыларға шексіз алғысын білдірді.

“Өлді деге бола ма, айтыңдаршы, Өлмейтұғын артына із қалдырған?” -

деген сөздің орайы Марат Барманқұловтай елін сүйген, елі сүйген ардақты азаматтарымыздың тұлғаларына қатысты айтыла керек. Артында қалған баға жетпес еңбектері, зерттеулері Марат Барманқұловтың есімін ешқашан да ұмыттырмақ емес.

Ұлы сезім

Әдебиеттегі махаббат көрмесі

Ғалия МАНАТҚЫЗЫ

14-ақпан күні ҚазҰУ-дің кең фойесінде қазіргі жастар арасында батыстан сініп, аталып жүрген Махаббат күніне орай кітапханашылар махаббат, сүйіспеншілік жайындағы кітаптар көрмесін ұйымдастырды.

Ұзыннан ұзақ созылған үстелге Батыс пен Шығыс әдебиетінің небір жауһарлары қойылған. Шығыстың ғашықтық жырлары, Шекспирдің “Ромео мен Джульеттасынан” басталған кітаптар бүгінгі күннің ақын-жазушыларының шығармаларына дейін ұласқан. Жалпы махаббат, сүйіспеншілік, ізгілік сияқты мәңгілік тақырыптарды қозғамаған әдеби кітап бірде бір елде кездеспейтін шығар. Кітапханашы Нәзипа Малдыбаева бастаған кітапханашылар ұйымдастырған бұл ұтымды шара студенттердің мерекелік көңіл-күйін одан әрі көтере түсті. Олар керекті кітаптардың аты-жөндерін жазып алып, аса қызығушылық танытты. Таза ғылыми еңбектерді ғана оқи бергенше, осындай тазалыққа шақыратын мәңгілік құнын жоғалтпайтын әдебиеттер студенттерді адамдыққа тәрбиелейді деген ойдамсыз.

... Ұрпағым мәңгірт болып қалмасын деп, Тарихын тасқа жазып кеткен бабам. Мәліс ҚОСЫМБАЕВ

Ана тілің - арың бұл...

Университет факультеттеріне келетін болсақ, іс қағаздарын мемлекеттік тілде жүргізудің проценттік көрсеткіші төмендегідей: 7 факультетте барлық іс қағаздарының 50 пайыздан көбі мемлекеттік тілде жүргізіледі. Олар:

1. Тарих факультетінде — 77%;
2. Физика факультетінде — 68%;
3. Халықаралық қатынастар факультетінде — 64%;
4. Шығыстану факультетінде — 63%;
5. Филология факультетінде — 62%;
6. Химия факультетінде — 60%;
7. Журналистика факультетінде — 55%.

Қалған факультеттерде іс қағаздарын мемлекеттік тілде жүргізудің пайыздық көрсеткіші 50-ден төмен.

ҚазҰУ ректорының 2001 жылдың 11 қаңтарындағы бұйрығына орай тілдерді дамыту бөлімінің ұйымдастыруымен жалпыуниверситеттік комиссия жұмыс істеді.

Іс қағаздарының мемлекеттік тілде жүргізілуі

Л.С. ДҮЙСЕМ-БЕКОВА, Тілдерді дамыту бөлімінің бастығы, филология ғылымының кандидаты

Мысалы,

8. Философия және саясаттану факультетінде— 43%;
9. Биология факультетінде — 42%;
10. Заң факультетінде — 40%;
11. География факультетінде — 30%;
12. Дайындық факультетінде — 29%;
13. Математика факультетінде — 27%;
14. Экономика факультетінде — 23%.

Дайындық факультетінде 2-ақ кафедра бар. Оның бірі — қазақ және орыс тілі кафедрасында іс қағаздарының 20 пайызы ғана қазақ тілінде жүргізіледі.

Жалпыуниверситеттік кафедралардағы көрсеткіш төмендегідей:

1. Тіршілік қауіпсіздігінің негіздері кафедрасы — 45%;
2. Дене тәрбиесі кафедрасы — 10%;
3. Жалпы және этникалық кафедра — 30%;
4. Жаратылыстану факультеттеріндегі шет тілі кафедрасы — 28%;
5. Гуманитарлық факультеттердегі шет тілі кафедрасы — 34%;
6. Жаратылыстану факультеттеріндегі қазақ тілі кафедрасы—100%;
7. Әскери дайындық кафедрасында іс қағаздары мемлекеттік тілде мүлде жүргізілмейді.

Екіншіке орай, көптеген ректорат қызметкерлері мен факультет оқытушылары тіл мәселесі тек тілдерді дамыту бөлімінің немесе аудармашылардың ғана шаруасы деп түсінеді. Орыс тілінде жазылған түрлі құжаттар мен қызметтік хаттарды аудармашының үстеліне өкеліп тастаумен шектеледі. Университетте тіл бөлімі емес, аударма институты ашылса да, біріншіден, бүкіл университеттің күнделікті құжатын қазақшалап отыруға шамасы келмейді, екіншіден, тек аудармашы қызметіне қарап отырсақ мемлекеттік тіл дамымайды. Сондықтан өр бөлімде, өр кафедрада қазақ тілді маман жұмыс істеп, іс қағаздарын бірден қазақ тілінде жазуды жүзеге асыру керек.

Қорыта келгенде, жалпы университет факультеттері бойынша іс қағаздарының 48%-ы, ректоратта 30%-ы, жалпыуниверситеттік кафедраларда 35%-ы қазақ тілінде жүргізіледі. Яғни, жалпы университет бойынша іс қағаздарының 37%-ы қазақ тілінде. Іс қағаздарын қазақша жүргізуге бір күнде көшпесек те бұл істі бірте-бірте жүзеге асыруға университеттің мүмкіншілігі бар. Тіл мәселесі күштеуді көтермейтіні белгілі.

Салмақты саясат сабырмен жүзеге асырылғанда ғана жемісті болмақ. Тіліміздің мемлекеттік мәртебесіне сай оның қолданыс аясын кеңейте түсу қажет. Тіл туралы Заңның баптары осындай міндеттер жүктейді. Кейде “тіл саясаты жүрмей жатыр”, “Тіл заңы орындалмайды” деген сөздер естіліп қалады. “Оны жүзеге асыруда сол адамның өзі не істеді екен?” деген сұрақ туады. Әр адамның лауазымына, мамандығына, кәсібін қарамастан қоғам алдындағы парызы бірдей. Сондықтан, тіл туралы қаншама жақсы заңдар мен қаулылар қабылданғанымен бәріміздің күш-жігеріміз бен ниетіміз тоғыспаса, жүзеге асырудың жолдары мен тетіктері қарастырылмаса соншама ізгі ниет те, ізгі тілек те қағаз жүзінде қала бермек.

Біздің мақсатымыз іс қағаздарын жазудағы, оның стандарт нұсқаларын қалыптастырудағы өркениетті елдер тәжірибесіне сүйене отырып, ана тілінің өз заңдылықтарын сақтап, өз мүмкіншілігін сарқа пайдалана отырып, ұлттық іс қағаздарын қалыптастыру, оны қолданысқа енгізу. XXI ғасырда өз тілінде сөйлейтін, өз тілінде іс қағаздарын жүргізетін мемлекеттер қатарына қосылу.

Бүгінгі таңда университетте іс қағаздарын мемлекеттік тілде жүргізудің жай-күйі төмендегідей.

Университет Ғылыми кеңесінде іс қағаздарының басым көпшілігі мемлекеттік тілде, қажет болған жағдайда екі тілде жүргізіледі.

Аспирантура, докторантура бөлімінде бірқатар жұмыстар басталғанымен іс аяқсыз қалған. Аспиранттар мен докторанттарға берілетін университеттік бланкылардың мемлекеттік тілге көшірілуі көңіл толтырмайды. Сондықтан өлі де көп жұмыстар атқарылуы керек.

Университет бухгалтериясында барлық іс қағаздары ішінен төлемақы, стипендия жөніндегі анықтамалар, мемлекеттік статистика басқармасына жіберілетін есеп пен валюталық есеп қана қазақ тілінде жүргізіледі. Бас бухгалтердің мәлімдеуінше, басқа құжаттардың формасы орыс тілінде бекітілгендіктен мемлекеттік тілде жүргізілмейді.

Студенттер бөлімінде 16 түрлі бланкының осы күнге дейін тек 3-еуі ғана қазақ тіліне аударылған. Қалған құжаттарды қазақшалау жөнінде тілдерді дамыту бөліміне тапсырыс жасалып, бланкылардың барлығы аударылды. Бөлім қызметкерлерінің айтуы бойынша, бланкылардың орыс тіліндегі нұсқасы биылғы оқу жылына жеткілікті болғандықтан, аударылған қазақ тіліндегі іс қағаздарын іске қосу келесі жылға қалып отыр.

Мемлекеттік тілді университеттің компьютер жүйесіне енгізудің қажеттілігіне орай, компьютер орталығының бастығы У.Төкеев “Деканат”, “Абитуриент”, “Студенттер бөлімі” жүйелері үшін барлық бағдарламаларды қазақ тіліне де көшіруді 2002 жылдың I қыркүйегіне дейін аяқтаймыз деп жоспарлап отыр.

Оқу бөлімінде оқу жоспарлары, сабақ кестесі, жұмыс бағдарламаларының көпшілігі қазақ тілінде дайындалған, оқу бөлімінің ережесі мен қызметтік нұсқаулар қазақ тіліне аударылып, тексерілу үстінде.

Университеттің тәрбие бөлімінде мемлекеттік және басқа да тілдерді дамытуға арналған шаралардың іс-жоспары бекітіліп, іс-қағаздарының мемлекеттік тілде жүргізілуі 100 проценттік көрсеткішті құрайды.

“Сұңқар” студенттер кәсіподағының барлық құжаттары орыс тілінде жүргізіледі. Оқу-әдістемелік бөлім, магистратура бөлімі, оқу бөлімі, “Парасат” кәсіподағы, тест бөлімі, заң бөлімшесі, қызметпен қамтамасыз ету бөлімшесі, СҒЗЖ және бірқатар бөлімдер іс қағаздарын екі тілде жүргізеді.

Халықаралық қатынастар бөлімінде хат-хабарлардан басқа құжаттардың барлығы орыс және шет тілінде жүргізіледі.

Әскери даярлыққа жұмылдыру, еңбекті қорғау бөлімі және азаматтық қорғаныс штабында іс қағаздары тек орыс тілінде жүргізіледі.

Төртінші билік тынысы

Түрік жеріндегі журналистиканың дамуы біздің елге қарағанда ертерек, XVIII ғасырдың соңғы жартысынан бастау алады. Бұлай болуы да түсінікті. Өйткені, сонау X-XI ғасырларда Орта Азиядан оңтүстік-батысқа бет алған оғыз-селжұқ тайпалары Анадолы жартыаралын бағындырғаннан кейін, XII ғасырда селжүкідтер мемлекетін құрған болатын.

Ал, XIII ғасырдың аяғында Осман мемлекетін (кейін империя) құрып, тіптен күшейіп алған-ды. Әсіресе, Фатих Сұлтан Мехметтің 1453 жылы Византия империясына әскери жорық жасауы, сойтіп төрткүл дүниенің мәдени-сауда орталығының бірі Константино-польді басып алуы, түрік халқы үшін тарихтағы ең елеулі оқиға саналады. Себебі, шығыс пен батысты байланыстырып тұрған “алтын көпірді” бері қаратуы, османдықтар үшін геосаяси немесе геэкономикалық жағынан да тиімді болған. Бұл өз алдына үлкен өңгімені қажет ететін мәселе.

Біз тек қана, Кіші Азия жерінде газеттің қалай пайда болғандығын сөз етпейміз.

Түріктер алғашқыда газет орнына “жериде” (ceride) сөзін қолданған. Кейінірек “газете”

жеткен. Қазіргі таңда Түркияда шығып жатқан “Ресми газете” деп аталатын газет осының заңды жалғасы болып табылады.

Осман Империясында 1840 жылдың 31-тамызында “Жериде-и Хавадис” (Жаңалықтар газеті) атты екінші түрік газеті жарық көрген. Бұл газеттің қожайыны ағылшындық Черчилль деген кісі

Жеңіс ӨБІЛДАЕВ, Шығыстану факультетінің түріктану кафедрасының оқытушысы

ТҮРІК журналистикасы тарихынан

(gazete) терминінің көптеп қолданылуынан “жериде” сөзі ұмыт болады. Ол кезде қазіргі Түрік Республикасының Осман Империясы деп аталғандығын айтып өттік. Сол, Осман Империясындағы алғашқы газет - Француз революциясы жаңалықтарын Түрік жеріндегі француздарға хабарлап тұру мақсатымен “Gazette Frangaise de Constantinople” (Константино-польдегі француз газеті) деген атпен 1794 жылы французша шыққан. Екінші француз тіліндегі газет - 1824 жылы “Symireen” (кейіннен Spectateur Oriental) деген атпен Измир қаласында жарық көрген. Ал, Осман Империясындағы алғашқы түрік газеті (жартылай арабша) 1828 жылы Египетте жарық көрген “Вакаи-и Мысрийе” (Мысыр оқиғалары) деген басылым. Алайда, Мехмет Әли Египетский және оның ұлдарының тәуелсіздік ұранын қорғап-қолпаштағандығы, сойтіп Түрік халқының және Осман Империясының тұтастығына орасан зиян келтіргендігі үшін түрік ағайындар оны өз газеті деп танымайды.

Осман империясындағы түрік тіліндегі “Тиквим-и Вакаи” (Оқиғалар күнтізбесі) газеті - тек мемлекет істерін, елде және дүниеде болып жатқан оқиғаларды аптасына бір рет халыққа жеткізіп тұру мақсатымен шыққан алғашқы ресми басылым еді. Бұл газет 2-ші Махмұт сұлтанның жарлығымен (фәрмен) 1831 жылдың 1-қарашасында тұңғыш саны өмірге келіп, тіпті, оның атын падишахтың өзі қойған деседі. Бұл газеттің тұрақты авторы - мақала және саяхатнама жанрында қалам тербеуімен ерекшеленген Мұстафа Семи Ефенди болған. “Таквим-и Вакаи” кейбір үзілістермен қазіргі күнге дейін

болғанымен, тілшілері түріктер екен. “Жериде-и Хавадис” те мемлекеттен көмек алып тұрған жартылай ресми газет болды.

Ресми және жартылай ресми сипаттағы бұл екі газетті есептемегенде, Түркияда, шын мәнінде қоғамдық оймен санасқан, халықты тәрбиелеуге, елдегі және әлемдегі оқиғаларды бүкпесіз шындықпен жеткізуге тырысқан алғашқы жеке түрік газеті - “Тержұман-ы Ахваль” (Жағдайдың торжымасы) деп аталды. “Тержұман-ы Ахваль” газетінің шығуы - түрік әдебиеті тарихында “Танзимат әдебиеті” деп аталатын әдеби кезеңнің басталуына да септігін тигізген. Сондықтан, Танзимат әдебиетінің негізін қалаушы - кеменгер ақын, жазушы, публицист Ибрахим Шиноси мен Агах Ефенди деген журналист 1860 жылы аталмыш газеттің жарық көруіне мұрындық болған, сойтіп жеті жыл бойы үздіксіз шығып тұрған.

Барынша сауаттылықпен шығарылған “Тержұман-ы Ахваль” - саясат, өнер, мәдениет және әдебиет саласына жаңаша бетбұрыстар өкелген. Алғашқы озық мақала, пікірталас және алғашқы өңгіме осы газетте басылып шыққан. Сонымен қатар алғаш рет цензураға ілініп, баспасөзде айыпты деп табылып қудалауға ұшыраған да осы - “Тержұман-ы Ахваль” газеті болды.

Ибрахим Шиноси, Агах Ефенди, Зия Паша, Ахмет Вефих Паша сынды белді жазушылар алғашқы журналистік қабілеттерін осы газетте шыңдаған.

Осылайша, ғасырлар бойы журналистиканың ауқымды дамуы, бүгінгі Түркияның айналымдағы газет санын 800 мыңға жақындатқан. Күнделікті газеттердің жалпы сатылымы 3,5 миллионды құрайды.

Кариес

Не погрешу против истины, утверждая, что кариес - самое распространенное заболевание в мире.

Статистика утверждает, что во многих странах у 7-9 человек из 10 отмечается кариозное поражение зубов. Когда развивается кариес, сначала растворяется минеральная основа эмали, происходит ее деминерализация, а затем разрушается дентин - основа зуба.

Повреждаются эмаль и дентин под воздействием органических кислот, являющихся продуктами жизнедеятельности микроорганизмов в полости рта. Кислоты эти слабые, и разрушение эмали и дентина происходит только в том случае, если они воздействуют на зуб длительно. А именно такие условия создаются, когда образовавшийся на зубах налет долго не удаляется.

Кроме микробов, находящихся под плотным зубным налетом, в процессе разрушения зуба участвуют и многочисленные микроорганизмы, содержащиеся в мягком рыхлом зубном налете белого цвета.

В межзубных промежутках скапливаются пищевые остатки, которые также служат прекрасной средой для питания микробов, содержащихся и в мягком, и в плотном зубном налете. Особенно благоприятны для жизнедеятельности микробов мягкие липкие продукты, долго задерживающиеся в полости рта. К ним относятся в первую очередь все кондитерские изделия с большим содержанием сахара. Итак, первое условие развития кариеса - образование питательной среды для кислотообразующих микробов, скопление пищевых остатков между зубами.

Немалую роль играет устойчивость эмали к воздействию кислот (у каждого человека она зависит от химического состава эмали, степени ее минерализации). Снижение кислотоустойчивости эмали наблюдается при дефиците фтора в организме, когда его мало поступает с водой, а также во время беременности.

Развитие кариеса - процесс длительный. Вначале поражаются только эмаль зуба. Появляется меловидное пятно, которое со временем приобретает желтую, коричневую или черную окраску. Темный цвет придает пигменты, содержащиеся в некоторых продуктах питания, в чае, кофе, а у тех, кто курит, - в смоле табачного дыма. Это так называемый начальный кариес. Постепенно деминерализация эмали и дентина приводит к появлению кариозной полости. Слой дентина, который защищает пульпу зуба от термических, химических воздействий, истончается, что обуславливает возникновение боли в зубе от холодного, сладкого.

Если в этот период, несмотря на боль, пациент не идет к врачу, бактериальные токсины, проникая через истонченный слой дентина, могут вызвать повреждение пульпы зуба, в ней развивается воспалительный процесс - пульпит. Острый пульпит сопровождается сильной пульсирующей болью, которая усиливается от холодного. Затем зуб перестает реагировать на холод, а боль возникает и усиливается от горячего. Это свидетельствует о переходе серозно-гнойного воспаления пульпы в гнойно-некротическое, когда происходит гибель нервных окончаний пульпы, а наполняющей полость гной, как и любая жидкость, от горячего расширяется, давит на окружающие ткани, раздражает расположенные в них нервные окончания. Если и на этой стадии больной не обращается за стоматологической помощью, происходит гибель всей пульпы, воспалительный процесс распространяется на связочный аппарат зуба (периодонт). Развивается периодонтит.

Острый или обострившийся периодонтит сопровождается болью в области пораженного кариесом зуба. Характерно, что боль резко усиливается при надкусывании этим зубом, давлении на него языком. Нередко боль иррадирует в ухо, висок, глаз. Может наблюдаться покраснение и припухание десны вокруг зуба.

Если и теперь больной не идет к врачу, возможны два исхода. Либо дальнейшее распространение инфекционно-воспалительного процесса на челюсть и прилегающие к ней мягкие ткани - развитие остеомиелита, флегмоны. В этом случае нужна срочная операция. Либо явления острого воспалительного процесса стихают, формируются хронический очаг инфекции в челюсти. Но в любой воспалительный процесс может обостриться. Если даже произойдет и больной не испытывает каких-либо неприятных болезненных ощущений, хронический очаг инфекции постоянно будет оказывать неблагоприятное влияние на весь организм, поддерживать в состоянии напряжения его адаптационную систему.

Более того, такая "дремлющая" инфекция в челюсти может обусловить возникновение или усугубить течение любого хронического заболевания почек, сердечно-сосудистой, нервной системы, опорно-двигательного аппарата, стать причиной снижения работоспособности, вызвать аллергизацию организма.

Что же нужно делать, чтобы предупредить поражение зубов или приостановить прогрессирование кариеса? Необходимо знать и выполнять три основных условия: первое - это соблюдение правил ухода за полостью рта; второе - регулярное посещение стоматолога; третье - правильное питание с достаточным поступлением в организм и усвоением солей кальция, фосфора и фтора, содержащихся преимущественно в молочных продуктах, орехах. Прием пищи должен быть в определенные часы 3-4 раза в день, в рацион включаются разнообразные продукты: мясо, рыба, молоко, овощи, фрукты. Не забывайте ограничивать прием сладостей и поваренной соли. Сахар, конфеты, варенье, изделия из муки вредно влияют на зубы и десны.

Специалисты разработали схемы и принципы профилактики кариеса, во многом научились управлять процессами созревания и восстановления эмали. В нашей стране каждая беременная женщина находится под наблюдением стоматолога. Контроль специалиста помогает сохранить здоровыми зубы матери, предупредить дефекты формирования зубов будущего ребенка. Дети и подростки до 18-летнего возраста (а это студенты 1-2 курсов) тоже должны находиться под постоянным наблюдением стоматолога. Хочется напомнить, что, не соблюдая элементарных гигиенических навыков, сохранить зубы здоровыми невозможно. Как мытье рук перед едой, так и полоскание рта после каждого приема пищи должно стать правилом для любого из нас. Уход за полостью рта - важнейшее средство индивидуальной профилактики кариеса зубов.

Жить без чахотки

Туберкулез - одно из самых древних заболеваний, которое поражает почти все органы человека - легкие, кости, суставы, мозг, почки, печень, селезенку, лимфатические узлы, кишечник, кожу и глаза. Признаки костного туберкулеза были найдены в скелете человека, жившего еще в каменном веке.

Но чаще всего туберкулез поражает легкие, потому что основным путем заражения является воздушный путь. Туберкулез - инфекционное, то есть заразное заболевание. Возбудителем туберкулеза является палочка Коха. Названа она так по имени немецкого бактериолога Роберта Коха.

и обладает высокой устойчивостью к различным факторам. Так, в темноте бактерии сохраняют жизнеспособность в течение нескольких лет. За 5 минут убить туберкулезные палочки может прямой солнечный свет, нагревание до 70 градусов.

При длительном пребывании возбудителя туберкулеза в здоровом организме индуцируется противотуберкулезный иммунитет. У новорожденных детей имеется физиологическая недостаточность иммунной системы. Поэтому, чтобы защитить ребенка от туберкулеза, еще в родильном доме ему производится вакцинация БЦЖ. БЦЖ - это тоже туберкулезная палочка, но с пониженной жизнеспособностью. Ее создали французские ученые Кальметт и Герен (A. Calmett, J. Guérin) в 1919 г. для профилактики туберкулеза у людей. Вакцина в используемых дозировках абсолютно безвредна.

Однако противотуберкулезный иммунитет может оказаться неэффективным при массивной инфекции, при снижении защитных сил макроорганизма. Тогда развивается болезнь - туберкулез. Следует знать, что туберкулезная инфекция излечима. Излечившийся от туберкулеза человек всегда возвращается к своему труду, обществу. Самое главное - своевременно обратиться к врачу, который оценит состояние больного, и не стесняться этого заболевания. Основным симптомом туберкулеза легких является кашель, не прекращающийся в течение 3 недель, а затем ночная потливость, субфебрильная температура, утомляемость и недомогание,

снижение аппетита, потеря массы тела.

В настоящее время у нас вполне достаточно противотуберкулезных препаратов, чтобы вылечить больного туберкулезом. Благодаря стратегии ДOTS на Земле уже излечено более миллиона человек.

"Стратегия ДOTS - это способ помочь больным аккуратно принимать все лекарства" (Ян Смит, 1997). Редко такой человек может самостоятельно длительное время принимать необходимые лекарства. Всякие перемены в лечении опасны и для больного (он не вылечится) и для общества (больной будет выделять лекарственноустойчивые палочки). Поэтому важное значение в данной стратегии отводится контролю за лечением.

ТАЛИПОВА К.Р.,
врач-терапевт городской студентческой поликлиники

Чем ближе контакт с больным-бактериовыделителем, тем большая доза попадает в организм. Особенно это опасно для младенцев, у которых матери больше открытой формой туберкулеза. Поэтому при кашле (необходимо прикрывать рот рывком или платком) и отхаркиваться. Следует помнить, что мокрота - наиболее важный источник туберкулезной инфекции. Когда больной начинает правильно лечиться, то через 2-3 недели его контагиозность, т.е. заразность, начинает снижаться.

Как правило, первичное заражение происходит в детском возрасте. Чтобы узнать, наступило ли инфицирование, в детских поликлиниках детям ежегодно делают пробу Манту. Впервые инфицированные туберкулезом дети называются "выразными". Они должны быть обследованы в противотуберкулезных учреждениях для того, чтобы узнать, нет ли в организме ребенка болезни. В ряде случаев после инфицирования может быстро развиться болезнь. Если признаки болезни не обнаруживаются, то ребенку назначаются по показаниям противотуберкулезный препарат - изониазид для профилактики. Такой ребенок не считается больным туберкулезом, он не заразен. А для того, чтобы он мог противостоять болезни, необходимо укреплять защитные силы организма.

Возбудитель туберкулеза (микобактерия) широко распространен в окружающей среде

Гигиена полости рта

Кариес - самое распространенное заболевание зубов, которым поражено практически все население земного шара. С детского возраста врачи-стоматологи стараются приучить своих пациентов к правильной гигиене полости рта. Однако гигиенические навыки населения остаются на очень низком уровне: люди неправильно ухаживают за полостью рта, следовательно, распространяются болезни зубов и пародонта.

Нарушения правил ухода за полостью рта способствуют появлению мягкого зубного налета, зубная бляшка препятствует поступлению в эмаль кальция, фтора и других необходимых макро- и микроэлементов, нарушается процесс созревания эмали. Беспорядочное применение различных зубных эликсиров, паст, гелей и отбеливателей приводит к изменению состава и свойств ротовой жидкости, которая очень важна, так как обеспечивает непрерывную транспортировку питательных веществ к тканям зуба. Следовательно, необходима не только санитарно-просветительская работа, но и индивидуальное обучение гигиене полости рта на приеме у врача-стоматолога: профессиональной чистке зубов специальными щеточками с абразивными пастами, штрипсами, резинками до ощущения пациентом гладкой и

ровной поверхности зубной эмали. При необходимости врач удалит над- и поддесневой зубной камень, а также снимет пигментированный налет с зубов, покроет зубы защитным лаком.

Известно, что чистка зубов преследует основную цель - это тщательное удаление мягкого зубного налета. Особенности строения зубов способствуют тому, что скорость образования зубного налета и его количество на жевательных зубах в два раза больше, чем на передней и боковой группе зубов. Больше всего налета скапливается в области прикрепления десны к эмали зуба и эти участки требуют наиболее тщательной чистки.

Раньше все рекомендации по гигиенической чистке зубов регламентировались временем и набором стандартных движений зубной щеткой (возвратно-поступательных, вертикальных, горизонтальных, подметающих, скребущих, круговых), при этом не учитывалась группа зубов, количество мягкого налета.

Современными учеными предложено модифицировать способ чистки зубов. Вертикальными движениями зубной щетки надо чистить переднюю и заднюю поверхности зубов, а горизонтальными - жевательные поверхности. Клинические исследования доказано, что для удаления мягкого зубного налета с передних зубов достаточно провести около 20 вертикальных движений щеткой, с клыков и премоляров - 25, а с жевательных зубов - до 30 движений. Начинать желательно с жевательных зубов, постепенно захватывая по 2-3 зуба и перемещаясь в сторону передних зубов. Движения вертикальные должны максимально захватывать слизистую оболочку десны. Вся процедура чистки длится около трех минут. Здесь не учитывается время применения зубных флоссов и эликсиров. Регулярность чистки может быть индивидуальной, привычно - это утром после завтрака и вечером перед сном, чтобы удалить все пищевые остатки, мягкий зубной налет.

Контроль правильности гигиены полости рта осуществляет врач-стоматолог. Он же дает рекомендации по использованию зубных паст, гелей, эликсиров и других средств ухода за зубами. При необходимости можно проконтролировать правильность чистки зубов специальными красящими зубной налет таблетками-индикаторами.

КОЖАХМЕТОВА Х.Н.,
НАЛЕТОВА Л.В.,
РОМАЩЕНКО Л.П.,
городская студентческая поликлиника

КОЖАХМЕТОВА Х.Н.,
НАЛЕТОВА Л.В.,
РОМАЩЕНКО Л.П.,
городская студентческая поликлиника

Наши за границей

МИРОВОЙ УРОВЕНЬ ОБРАЗОВАНИЯ

В 1999 г. в основном усилиями доцента геофака КазНУ С.А. Кусайнова, выпускника Пекинского университета, был заключен договор о сотрудничестве между нашим и Чангьяньским университетом (г. Сиань, Китай). Я был первым, кого в рамках сотрудничества пригласили непосредственно для чтения лекций.

Во время лекции в Чангьяньском университете

Предварительно была согласована тематика лекций: водные ресурсы и опасные гидрологические явления, прежде всего, селевые потоки. До поездки я отправил в Сиань текст девяти лекций, чтобы китайские коллеги могли заранее подготовить перевод. Прочитано было восемь.

Материальное обеспечение поездки осуществлялось из частного фонда науки и образования, финансируемого сингапурцем Ван Кван Чон. Меценат ежегодно выделяет на такие цели 1 млрд. юаней (более 100 млн. долларов). Вообще частные фонды распространены в КНР и нередко очень значительны. Богатые китайцы таким образом способствуют развитию своей исторической родины. Из этих фондов, в частности, приобретает оборудование, организуются международные поездки ученых, выделяются премии за выдающиеся научные работы.

На первой моей лекции присутствовала администрация университета во главе с ректором, преподаватели, а также приглашенные из других организаций специалисты. И, конечно же, студенты. На стене висел красный транспарант метров на 5: приветствие приглашенному из Казахстана профессору с упоминанием фонда и самого мецената. Выступили ректор и несколько видных лиц университета. О содержании выступлений у меня представление, естественно, смутное, но это было нечто очень торжественное. Последующие лекции проводились без официоза. Перевод — синхронный.

Аудитория была непостоянной, и, к сожалению, меня заранее не информировали, каков будет состав слушателей. То это были студенты-гидрологи, то студенты инженерных специальностей, то аспиранты. Заинтересованные преподаватели присутствовали всегда.

Не знаю, насколько полезны ребятам были лекции и насколько верен перевод, но студенты были внимательны. Конечно, никакой болтовни. Навстречу, все-таки содержание лекций китайскую сторону удовлетворяло, в итоге я был приглашен в качестве научного сотрудника для участия в работе Международного исследовательско-подготовительного центра по водным ресурсам и окружающей среде аридных и полупустынных зон. Соответствующее свидетельство подписали представители китайской и немецкой сторон. Да, немецкий представитель оказался тут же, он читал лекции в нескольких городах Китая. Кроме того, мы сформулировали темы возможных совместных исследований в области водных ресурсов. Под эти темы надеются получить государственное финансирование со стороны Китая. Прочитанные мною лекции собираются опубликовать на китайском языке.

Мои возможности познания Китая и его системы высшего образования были, конечно же, сильно ограничены языковым барьером, многое я знаю только со слов переводчика и на 100% за приводимую информацию поручиться не могу.

Больше всего меня поразило отношение к учебе китайских студентов. Они заранее бегут утром на лекции, чтобы занять места получше. И после занятий не расходятся по домам. Читальные залы и аудитории забиты до отказа. И так до 22³⁰. Причем, они действительно

занимаются, не болтают, не любезничают, не симулируют бурную деятельность. Погружены в науку. И это — без контроля преподавателей. Почти перед каждым стоит маленький термос с чаем. И так — каждый день. А в некоторых лабораториях, говорят, занимаются и ночью.

Учебники — на китайском, а в ведущих университетах — и на английском языке. Перед огромным транспортным университетом в садике тоже сидят с книгами студенты. И учат английский язык. В полный голос, не стесняясь.

Да, образование в Китае начелено на будущее. И, несомненно, это будущее — достойное, эти ребята добьются дальнейшего прогресса своей страны. Но и отдыхать молодежь умеет. Площади, главные улицы в праздники запружены молодым народом. Иллюминация, пиротехника. Был бы повод поприрадовать. Ну, например, рождество — что оно китайцу? Нет, — устраивают массовое гуляние.

Нагрузка преподавателя 160 часов в год, на науку у него остается достаточно времени. Если же он читает, скажем, 240 часов, то получает доплату. В Чангьяньском университете профессор получает порядка 400 долларов в месяц, в Транспортном — вдвое больше. Зарплата непрерывно растет. Так, мой переводчик, скромный "лектор", надеется с нового года получать примерно 300 долларов. Кроме того, к каждому празднику всем выдается денежное поощрение, а иногда к тому же — и подарки.

Транспортный университет — один из 5 ведущих вузов страны, которые собираются подтянуть до уровня мировых центров образования. Они частично финансируются государством. Самый крупный университет в Пекине получает ежегодно 1,8 млрд. юаней. Это больше 200 млн. долларов. Но университеты и сами неплохо зарабатывают. Так, при Чангьяньском университете три компании, в том числе архитектурная, по строительству скоростных дорог. А транспортный университет производит и продает компьютеры. Ну, а уж такое мелкое подспорье, как собственные отели и рестораны, — не в счет.

Университеты в городе занимают большие площади — целые городки. Все преподаватели и аспиранты имеют квартиры: преподаватели посылонне живут в элитных домах, молодежь — посромнее. Квартиры небесплатны, но продаются в рассрочку. Цена доступная. Еда дешевая, и у благополучной семьи на нее уходит малая часть бюджета.

Университеты большие, объединяют по несколько институтов, иные из которых, как я понял, могут и продать другим. В некоторых — десятки тысяч студентов. Аспирантов — тысячи, но это дано лишь лучшим университетам. Один из моих знакомых профессор руководит 21 аспирантом. На наш взгляд, это почти невозможно, учитывая, что его специальность требует полевой информации.

Причину рвения студентов объясняют так: они много платят за обучение, поэтому и занимаются (увь, нам-то знакома и иная логика — раз платит, мы обязаны выдать ему диплом). Плата в Чангьяньском университете — порядка 600 долларов, в Транспортном — более 1000 в

год. Для оплаты государственные банки предоставляют беспроцентный кредит. Иначе дети крестьян (а их в Китае 800 млн., и они отнюдь не богаты) не могли бы учиться в вузах. Кстати, и в школе обучение платное — более 100 долларов в год. А вот аспирантура бесплатна.

За общежитие студенты платят в среднем 70 долларов в год. Но состоятельный студент может жить и в более дорогом и комфортабельном общежитии. Характерная черта общежитий: на всех балконах, а то и с окон свешивается, сушится одежда, включая интимные детали туалета, — никакого стеснения. Зато личная гигиена, кажется, на высоте. В студенческих городках — столовые, большие медицинские центры, спортивные залы. Большие библиотеки. Много читальных залов. Что касается библиотек, то и провинциальная (областная) и городская и прочие — очень внушительны. Иные подарены меценатами. А глава государства к юбилею родного Транспортного университета в Сиане построил спортивный дворец.

Я жил в двухкомнатном номере отеля. Ежедневно знающий русский язык профессор водил меня в рестораник на обед и ужин (на завтрак в тот же рестораник я выбирался сам). Порою за трапезой нас было несколько человек, а иногда устраивался той в большом ресторане.

Мои хозяева трогательно позаботились о моем досуге. Я немало увидел. В провинции — древние столицы Китая. Здесь много старинных — пагоды, знаменитые терракотовые фигуры, обнаруженные случайно в 1974 г., подземный дворец, захоронения. Даже палец Будды. Иным экспонатам — более тысячи лет. И китайские друзья возили меня повсюду. Маленькая деталь: дорогие билеты в комплекс достопримечательностей — со мной посылают человека, а двое, включая профессора, три часа ожидают на улице. Гостеприимство, доброжелательность — изумительные.

Наконец, общие впечатления об этой стране. Они не соответствуют сложившемуся стереотипу. Очень много машин, в основном, собственного производства. Компании отечественные, совместные с японцами, французами, немцами. Изобилие электроники, компьютеров, бытовой техники. Целые кварталы магазинов электроники! Обилие ширпотреба, продуктов, причем высокого качества. И приобретает вещь, люди не столько пекутся о ее цене, сколько о качестве. Современные высотные здания. Причем, самые впечатляющие — всегда банки. "Дворянские гнезда" — целые микрорайоны с одинокими небольшими элитными домами для богатеньких. Множество магазинов, ресторанов, отелей. Много телеканалов (и, видимо, с жесткой нравственной цензурой). Перед городом — целые километры теплиц. И, конечно же, — ошеломляющие темпы развития.

Но это — большой город (порядка 6 млн. жителей). Не скрывается, что 800 млн. крестьян живут в иных условиях. Принцип таков: всех сразу богатыми сделать невозможно, начнем с города. Но верится, что и село скоро поднимут. И есть уверенность, что в ближайшее же время великая страна займет подобающие ей передовые позиции в мировой экономике. И залогом тому — тяга молодежи к знаниям.

Профессор Р.И. ГАЛЬПЕРИН

Куттықтаймыз!

Өткен жылдың қорытындысы бойынша университетіміздің жалпы және этнопедагогикалық кафедрасының қос бірдей ұстаз ғалымдары өз салаларынан республика көлемінде жарияланған байқаудың қорытындысы бойынша Ы.Алтынсарин атындағы сыйлықтың лауреаттары атанды. Олар тек қана университет емес, бүкіл еліміздегі жоғары оқу орындарына кеңінен танымал, ақын, ұстаз әрі ғалым Әдібай Табылдыев пен педагогика ғылымының кандидаты, доцент Гүлназ Кенжетайқызы Ахметова.

Жүлдегер ұстаздар

Әдібай Табылдыевтің ұзақ жылдар бойғы жемісті еңбегінің нәтижесінде педагогика саласы бойынша жүзден астам ғылыми мақалаларын былай қойғанда, оннан астам ірі монографиялары мен жоғары оқу орындарына арналған оқулықтары еліміздің "Рауан", "Санат", "Қазақ университеті" сияқты танымал баспаларында жарық көрген.

Солардың негізгілері "Халық тағылымы", "Тағылым", "Әдебиет әліппесі", "Ұлттық тәрбие ирілері", "Этнопедагогика пәнін оқитудың әдістемесі" және өткен жылдың қорытындысы бойынша Ы.Алтынсарин атындағы жүлдеге ие болған "Қазақ этнопедагогикасы" атты кітап. Бұл еліміздің жоғары оқу орындарының студенттеріне ана тілімізде жазылған алғашқы оқулық болып табылатындығымен күндіз. Онда осы енді жоғары оқу орындары қабырғаларында оқитудың методикалық әдіс-тәсілдерімен қатар оның жұмыс бағдарламасы да қоса берілген.

Педагогика саласы бойынша Ы.Алтынсарин атындағы екінші жүлдені жеңіп алып, лауреат атанған педагогика ғылымының кандидаты, доцент Г.К.Ахметова. 1969 жылы Павлодар педагогикалық институтының физика-математика факультетін үздік дипломға бітірген жас маманды арнайы жолдамамен қатар мемлекеттік университетінің аспирантурасына жіберді.

Бірақ, ол отбасының жағдайына байланысты онда бармай, өзі бітірген институттың педагогика кафедрасына оқытушы болып қалады. Міне, содан бері Гүлназ Кенжетайқызы осы ғылым саласымен үзбей айналысып келеді. 1985 жылы Москвадағы Педагогика ғылымдарының Академиясына қарасты, жастарға тәрбие берудің жалпы проблемасы институтында "Жастарды тәрбиелеу мен оқитудың тәсілдері" деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғап, ҚазҰУ-дің педагогика кафедрасына аға оқытушы болып орналасты. Содан бері де біраз уақыт өтті. Қазір 50-ден астам ғылыми мақала мен "Мүғалім дайындаудың актуалды проблемалары" және "Образовательный идеал теории и практики подготовки педагогических кадров" деген екі монографияның авторы.

Қос жүлдегер ұстаз-ғалымдар жұмыс істейтін ҚазҰУ-дің жалпы және этнопедагогикалық кафедрасының ұжымы және кафедра менеджерісі, профессор З.Ә.Исаева оларды республика көлемінде жарияланған Ы.Алтынсарин атындағы сыйлықтың лауреаттары атанғандарына шын жүректен құттықтап, зор денсаулық, болашақта үлкен шығармашылық табыс тілейтіндіктерін білдірді.

(Өз тілшімізден)

Наши лауреаты

Р. МАНГАЗБАЕВА, аспирантка химфака

ПРАВИЛЬНЫЙ ВЫБОР — ЗАЛОГ УСПЕХА

Я из города Балхаша Карагандинской области. В 1995 году окончила казахскую среднюю школу-гимназию. В 9-11 классах принимала участие в Республиканских олимпиадах школьников по химии и становилась их призером. Благодаря этим олимпиадам выбрала свою будущую профессию и поступила на химический факультет КазГУ им. аль-Фараби. С отличием закончила бакалавриат и магистратуру. На данный момент продолжаю свое обучение уже в аспирантуре. С первого курса занималась научно-исследовательской работой на кафедре химии высокомолекулярных соединений и участвовала в научных студенческих конференциях.

О конкурсе мы узнали из газеты

"Поиск", в которой были представлены общие положения, основные требования и порядок выдвижения и оформления работ на соискание медалей РАН. Осенью 2000 года на кафедре приняла решение отправить на конкурс мою научно-исследовательскую работу. И я, будучи еще магистрантом, представила статьи, опубликованные в российских и международных журналах. После первого года обучения в магистратуре у меня уже было 8 публикаций по моей теме, из них 2 статьи в международных журналах "Polymer", "Polymer International" и одна статья была принята в печать в российском журнале "Высокомолекулярные соединения", его английская версия издается как "Polymer Science". Я думаю, что благодаря публикациям в этих престижных изданиях моя работа и получила столь высокую оценку. Почти целый год экспертная комиссия, состоящая из крупных ученых и специалистов РАН, оценивала работы. И осенью 2001 года я получила письмо, в котором сообщалось о том, что моя работа признана лучшей в разделе общей и технической химии. На имя ректора поступила правительственная телеграмма от руководства РАН с поздравлениями и просьбой

командировать меня на церемонию вручения медалей и премий.

Конечно же, поездка в Москву произвела на меня неизгладимое впечатление. До этого я не бывала в Москве. И я бесконечно благодарна руководству нашего университета, которое оплатило мои командировочные расходы, включая билет на самолет в оба конца, проживание в гостинице "Академическая" в центре Москвы. Я думаю, что это свидетельствует о том, какое большое внимание уделяется студенческой науке в нашем университете.

Самое главное впечатление — это церемония награждения медалями, премиями и дипломами Российской академии, которая состоялась 11 декабря 2001 года на торжественном заседании Президиума РАН. В прекрасном дворце эпохи Екатерины II перед огромным числом академиков РАН было вручено 76 медалей по 19 направлениям науки молодым ученым и 18 направлениям студентам вузов. Награды вручал Президент РАН академик Осипов Ю.С.

В Москве мне удалось побывать в некоторых известных местах и музеях. В МГУ им. М.В. Ломоносова на кафедре высокомолекулярных соединений, с которой наша кафедра

сотрудничает очень давно, я познакомилась с молодежью, с тематикой научных исследований. Для нас, химиков, успех работы в значительной степени зависит от наличия современных приборов и оборудования. И я убедилась, что в этом отношении наша кафедра имеет хороший уровень.

Поэтому я хочу пожелать студентам и моим сверстникам, которых привлекает наука, серьезно отнестись к выбору кафедры, на которой им бы хотелось работать. Считаю, что мне в этом отношении повезло. На нашей кафедре ведутся научные исследования по казахстанским и международным проектам, к которым активно привлекаются аспиранты и студенты, всегда получают необходимую помощь и поддержку старших. А это очень важно. Этот год был успешным не только для меня: к.х.н., доцент В.В. Хуторянский выиграл международный грант ИНТАС, аспиранты А. Сергазиев и А. Битекенова удостоены 3 и 4 мест в конкурсе "Лучший молодой ученый университета". Кстати, Хуторянский и Сергазиев весной поедут на стажировки в Италию и Польшу. Мой успех в этом году — это успех всей кафедры. Мне хотелось бы особо поблагодарить заведующую кафедрой, профессора З.С. Нуркееву, профессора Г.А. Мун, доцентов Р.А. Абдыкалыкову и В.В. Хуторянского.

Ежегодно Российская академия наук объявляет конкурс на соискание медалей РАН с премиями для молодых ученых и студентов высших учебных заведений. По итогам 12 конкурса, проходившего в 2000 году, Золотую медаль РАН вручили аспиранту кафедры высокомолекулярных соединений химического факультета нашего университета Мангазбаевой Рауаш за лучшую научную работу в разделе общей и технической химии. Мы поздравили молодого лауреата и попросили рассказать о себе, о том, как она пришла к столь высокой награде, о впечатлениях, связанных с поездкой в Москву на церемонию награждения.

Тәрбие тірегі - тәртіп

Өзіміз білім алып жатқан қара шаңырағымыз ҚазҰУ-де "Құқықтық тәртіп сақтау отрядының" (ҚТСО) бар екенін білеміз. Осыған дейін ер балалардан құралған алты топтың қатарына жетінші болып қыздар отряды да қосылды.

ҚОРҒАУШЫМЫЗ - ҚЫЗДАР ТОБЫ

қызмет атқаратын бұл ҚТСО топтарының студенттер кеңесімен байланысы өте жақсы.

Бір айта кетерлік нәрсе, ҚТСО топтарының жұмысы Тіл және тәрбие жұмысы жөніндегі проректор Н.О.Омашевтің талабы бойынша жандана бастаса, бұл қыздар тобының өмірге келуі ҚТСО-ның жетекшісі Қ.М.Зарлиевтің еңбегінің арқасы екендігі рас.

Қыздар тобының көшбасшысы - биология факультетінің 3-ші курс студенті Машымбаева Айнұр. Бұл топтың құрамы филология факультетінен Жұлдызай Жакыпова, Эльеонора Шыныбаева, Эльмира Қысабекова, Веннетти Иманқұлова, журналистика факультетінен Шынар Иекбаева, Дана Аманқұлова, Кәмшат Көкішева, Әсел Құдайберген секілді студенттерден жасақталған.

Тәртіп жағдайының қазіргі нәтижесіне тоқталсақ, ҚазҰУ қалашығы Бостандық ауданында орналасқандықтан осы ауданның тәртіпті қадағалау бөлімінің бастығы, милиция подполковнигі Ж.Салихованың басшылығымен тексеру жұмыстары жүргізілген болатын. Бұл тексерістің қорытындысы бойынша, ҚазҰУ-де отряд жұмысы қайта жандана бастаған екі ай көлемінде, тәртіп бұзушылық, оқу немесе жұмыс кезінде арақ-шарапқа әуестенушілік мәселелері кездеспеген көрінеді.

Әлия ИҢКӨРБАЕВА

Жалпы, ҚазҰУ территориясы 120 га жерден тұрады. Бұл жерде мыңдаған студенттер оқып, білім алуа. Осы студенттердің ортасынан суырылып шығып, топ құрып, университетіміз төңірегіндегі тәртіпті қадағалауға бел байлаған өжет қыздарымыздың істері алғыс сезімге лайық дүние.

Өз еріктерімен құрылған ерлер мен қыздар тобының жалпы мақсат-міндеті - жатақхана ішіндегі емес, оның сыртындағы, яғни ҚазҰУ территориясындағы тәртіпті қадағалау болып табылады.

Құрамында 35-тей студент жастар қоғамдық негізде

Ардақты айтқыс жанашырлары

2 және 3-наурыз күндері Алматыда, әл-Фараби атындағы ұлттық университеттің Ә.А.Жолдасбеков атындағы студенттер сарайында Республикалық ақындар айтқысы өтеді.

Наурыз мерекесіне арналған бұл аламан айтқысқа Әсия Беркенова, Аманжол Әлтаев, Мұхамеджан Тазабеков, Бекарыс Шойбеков, Оразалы Досбосынов, Мәлс Қосымбаев, Бекжан Әшірбаев, Айтқын Бұлғақов, Ақмарал Леубаева, Айнұр Тұрсынбаева, Жібек Болтанова, Дуолеткерей Көпұлы, Ермек Жұматаев, Шорабек Айдаров, Әзімбек Жанқұлиев, Айбек Қалиев,

Амангелді Сейітханов, Ренат Зайтов, Әбілқайыр Сыздықов, тағы басқа азулы айтқыскерлер шақырылып отыр. Бұрын көрінбеген жас дарындар да өнер сайысына түседі.

Бас демеуші - "Атамұра" корпорациясы. Демеушілер Амангелді Ермегияев пен Нұртай Сабыльянов.

Сонымен, 2-3 наурыз күні Өмірбек Арсланұлы Жолдасбеков атындағы студенттер сарайына асығыңыз.

Айтқыс сағат 3-те басталады. Билеттерді студенттер сарайының, сондай-ақ, Республика сарайының кассаларынан таңертеңгі 10-нан кешкі 6-ға дейін алуға болады.

Қайталанбас жыр додасын өз көзіңізден көргенге не жетсін!

Фольклор

Негимов С. Ақын-жыраулар поэзиясы: Генезис. Стилистика. Поэтика. Оқу құралы. Алматы: "Ғылым" ғылыми баспа орталығы, 2001. - 280 б.

С. Негимов

Ақын-жыраулар поэзиясы

Генезис
Стилистика
Поэтика

Оқу құралында ұлттық ауызша поэзиядағы бейнелі сөздер табиғаты, жыраулар тілінің образдық-метафоралық, лексикалық-фразеологиялық кабаттары, фольклорлық стилистика, ұлттық рухани дүниетанымның ерекшеліктері, сөз-ұғымдардың, сөз-образдардың, сөз-символдардың поэзиялық қолданысы, мәні мен мағынасы, әдеби-эстетикалық немесе көркемдік заңдылықтары, поэзия мен жаратылыс байланыстары, сөз бен образдың этнографиялық, тарихи негіздері, көркемдік дәстүр мен эстетикалық ойлау табиғаты сараланып талданады.

Спартакиада

Соревнуются преподаватели!

Если олимпийские игры в Солт Лейк Сити только начинают стремительно набирать темп, то в нашем университете уже завершилась 30-я традиционная спартакиада среди профессорско-преподавательского состава и сотрудников университета.

Об итогах прошедшей спартакиады мы попросили рассказать председателя спортивного клуба, заслуженного тренера Республики Казахстан, доцента кафедры физвоспитания Касымжана Баянжановича Мадиева.

Пока студенты университета после экзаменационной сессии находились на каникулах, профессорско-преподавательский состав и сотрудники университета выяснили свои отношения на спортивных площадках университета.

Эту возможность им предоставили спортивный клуб и кафедра физвоспитания, которые уже на протяжении более чем 30 лет из года в год организуют и проводят ставшую традиционной спартакиаду "Здоровье".

Не стал исключением и 2002 год, объявленный в нашем государстве Годом здоровья и поддержки физической культуры и спорта.

В календарный план спортивного клуба, в котором одним из важных соревнований является спартакиада "Здоровье", включены соревнования по шести видам спорта. Это соревнования

философии и политологии, экономики и бизнеса, журналистики и кафедра военной подготовки.

Участвуя всего в двух видах программы, команда ректората выступила успешно и завоевала первое место по волейболу среди женских команд и второе место по мини-футболу.

Как и ожидалось, борьба за лидерство в общем зачете развернулась между факультетом журналистики, химическим, механико-математическим и физическим факультетами.

Два факультета набрали одинаковое количество очков, по 18, но большее количество первых мест вывело физиков в лидеры, а химфак удостоился второго места. Не менее упорная борьба развернулась за третье

место между журналистами и математиками. На финише только одно очко отделило журналистов от третьего места.

Спартакиада завершена, преподаватели и сотрудники приступили к своим служебным обязанностям, но еще долго будут помниться баталии на спортивных площадках, забитые и незабитые мячи, промахи в тактике и стратегии игры. Это спорт, и будем надеяться, что в следующих стартах команды будут выступать более успешно.

Касымжан МАДИЕВ, председатель спортивного клуба, заслуженный тренер Республики Казахстан, доцент кафедры физвоспитания

по волейболу среди мужских и женских команд, по мини-футболу, шахматам, бадминтону и настольному теннису.

При активной поддержке профсоюза сотрудников университета "Парасат" эти соревнования для наших участников поистине стали олимпийскими, в которых были и счастливые минуты победы, и горечь поражений.

Можно отметить, что во всей программе приняли участие команды биологического, географического, механико-математического, физического, химического факультетов, а также

Представляем итоги выступления факультетов в спартакиаде "Здоровье":

N	Факультет, подразд	вол.	вол (муж)	шах- (жен)	бадмин-маты	Наст. тон	Мини-теннис	очки футбол	место
1.	Биологический	13	9	3	2 13	13	53	8	
2.	Географический	7	8	6	10	9	10	50	6
3.	Востоковедения	9	12	14+2	11	5	12	65	11
4.	Исторический	12	13+2	14+2	15+2	17+2	14	93	16
5.	МО	15	13+2	13	5 10	11	69	12	
6.	Журналистики	4	2	4	6 8	1	25	4	
7.	Механ.-математ.	1	7	7	3 3	3	24	3	
8.	Физический	2	6	1	1 2	6	18	1	
9.	Биологический	15+2	5	10	7 14	16	69	12	
10.	ФФП		5	13	5 13	4	8	48	5
11.	Химический	3	4	2	4 1	4	18	2	
12.	ФЭБ		10	10	7 8	11	15	61	9
13.	Юридический	12	3	14+2	15+2	16	5	69	12
14.	Ректорат	15+2	1	16	15+2	17+2	2	62	10
15.	АХЧ	14	13+2	11	15+2	7	9	73	15
16.	Военная кафедра	6	13	9	9 6	7	50	6	
17.	Кафедра педагог.	-	11	-	15	12	-	-	
18.	Охрана	-	8	-	-	17	-	-	
19.	Подгот. отд.	-	-	12	12	15	-	-	
20.	Библиотека	-	-	14	-	-	-	-	
21.	Каф. Ин-яз	-	-	-	14	-	-	-	

ҚҰРЫЛТАЙШЫ: әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректораты және журналистика факультеті

Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркеліп, № 1242 куәлік берілген

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Бас редактор - Бекжан Әшірбаев; Бас редактордың орынбасары - Ербол Әбдірасілов; Жауапты хатшы - Дариға Амангельдиева; Теруші - Айтгүл Бабасова; Көркемдеуші-беттеуші - Айдын Әбдібекулы; Фототілші - Мамыржан; Нөмірдің кезекші редакторы - Сәндібек Жұбанязов.

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

Н. ОМАШҰЛЫ - Тіл және тәрбие жұмысы жөніндегі проректор; Б.Ө. ЖАҚЫП - журналистика факультетінің деканы; Е.Ж. ӘБІЛҚАЙЫРОВА - ғылыми кітапхана директоры; М.Т. МҰҚАШЕВА - "Парасат" кәсіподағының төрайымы; А. ЕЛІБАЕВА - студенттердің "Сұңқар" кәсіподағының төрайымы.

МЕКЕН-ЖАЙЫ:

480078, Алматы, әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 10-қабат, №1000 бөлме Байланыс телефоны: 47-29-29, ішкі: 11-94

Нөмір "Полиграфсервис" баспаханасында 25.02.2002 жылы басылды

Бағасы келісім бойынша Тарапалымы - 3000 дана Көлемі 3 б.т. Индексі 65989 № 65 тапсырыс

Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді